

PASSIO FRUCTUOSI
RELLEUS D'ANTONIO OTEIZA

PASSIO FRUCTUOSI
RELIEVES DE ANTONIO OTEIZA

PASSIO FRUCTUOSI

PRESENTACIÓ

L'Església de Tarragona gaudeix del gran honor de ser dipositària d'un extraordinari tresor espiritual i històric: la *Passio Fructuosi*. Aquest text martírial ens narra la detenció, l'estada a la presó, el procés judicial i el martiri pel foc del bisbe de la ciutat, Fructuós, i els seus diaques, Auguri i Eulogi. El dia 21 de gener d'aquest any hem commemorat els 1.750 anys d'aquest martiri. Aquest fet, unit a la fonamentada tradició de la predicació de l'apòstol sant Pau a Tarragona, constitueix les primeres anelles d'una llarga cadena històrica que uneix la nostra Església metropolitana i primada amb l'anunci de l'evangeli de Jesucrist.

Antigament les actes martírials van ser escrites amb l'objectiu de preservar en la memòria col·lectiva el combat lliurat pels màrtirs i animar les comunitats a mantenir-se fidel a les exigències de l'evangeli en tot moment, fins i tot en l'adversitat. Avui dia la literatura martírial continua tenint un gran valor de referència per al poble cristian a l'entrada del tercer mil·lenni. En aquest sentit l'Any Jubilar ha estat una resposta compromesa de l'Església de Tarragona a l'imperatiu de transmetre els valors espirituals i històrics del testimoni dels nostres màrtirs a les Esglésies germanes i a la societat en general en un desig de comunió i d'evangelització.

L'Any Jubilar ha donat la possibilitat a milers de pelegrins de trobar-se amb el Senyor en l'Eucaristia i la Paraula i assolir les gràcies jubilars. Per a altres persones aquest encontre ha constituit, a més, un emotiu *re-trobament* amb Jesús i el retorn a l'Església. El Jubileu ha pogut potenciar la cultura cristiana des de l'imponent marc del patrimoni paleocristià del nostre territori, transportar aquests valors a tota la comunitat educativa de Catalunya i projectar les accions solidàries a casa nostra, a altres Esglésies necessitades a Terra Santa i al cor d'Àfrica tot entenent que cal que tinguem al pensament l'Església catòlica estesa d'Orient a Occident (cf. *Passio Fructuosi*, III). El Jubileu també ha donat mostres sorprenents de manifestacions artístiques, ja siguin literàries, musicals o plàstiques.

El reconegut escultor i religiós caputxí Antonio Oteiza ha obsequiat l'Església de Tarragona amb una creació en relleus ceràmics que narren amb fidelitat històrica i emoció espiritual els diferents passatges de la *Passio Fructuosi*. Amb un estil que el mateix autor defineix com a expressionista, aconsegueix endinsar l'espectador en la història i fer-lo partícip d'un diàleg interpretatiu singular al qual l'obra resta oberta.

La creació d'Antonio Oteiza traspua una gran espiritualitat. La formació de l'artista i la seva vivència cristiana deixa una marcada empremta de fe a l'obra. És d'aquesta manera que el creient que contempla aquests relleus es troba davant un mar infinit de lectures que propicien la reflexió i la pregària. Ja al final d'aquest Any Jubilar aquesta creació artística constituirà un merescut memorial als nostres màrtirs i una bella expressió per a fomentar la pietat, la devoció i la pregària.

Agraïxo de cor la generosa aportació del mestre Antonio Oteiza i de l'artista Neus Segrià, que amb gran dedicació ha estat l'encarregada d'esmaltar l'obra. També manifesto el meu sentit reconeixement a tots els qui han col·laborat en aquest projecte des de la seva professionalitat i gratuïtat. Per a tots la meva estima i la meva benedicció.

† Jaume Pujol Balcells
Arquebisbe metropolità de Tarragona i primat

LA PASSIO FRUCTUOSI: UNA APROXIMACIÓ HISTÒRICA

Sant Agustí (354-430), en el seu sermó 273, ens ofereix l'única descripció física que conservem de sant Fructuós i, amb el seu brillant estil literari, ens confronta els valors agonístics i transcents dels màrtirs cristians amb la fugacitat dels símbols pagans.

El text de Sant Agustí és també una conseqüència directa del gran ressò que la *Passio Fructuosi* va tenir en mig de l'església primitiva. És així que cal entendre la *Passio Fructuosi*, com un document literari cristian en què es fon el testimoni fetaent d'aquells que van presenciar en directe el procés martirial dels sants tarragonins, possiblement també, la consulta directa de les actes públiques del procés per part del redactor i un rerafons de pietat religiosa afegida que acabà donant forma de narració a les Actes. Tot això ens arriba expressat en un llenguatge sobri, sense pretensions literàries, però d'una gran densitat i bellesa final.

Originàriament, les *Actes* haurien estat escrites en un suport de paper o pergamí i se'n deurien haver fet còpies manuscrites que circularien per les diverses comunitats cristianes amb l'objectiu de transmetre el preuat testimoni d'aquests sants durant les celebracions litúrgiques martirials. És probable que el text primigeni fos fruit del testimoni d'un soldat cristian i posteriorment acabés sent redactat per un eclesiàstic. El terme *comilito* pot prestar-se a un doble significat. En alguns casos, com el que se cita en Tertulià¹ té clara significació militar. Amb tot no podem oblidar que el concepte *milites christi* està documentat en la literatura paulina per designar tots els cristians i poc després el terme serví per designar aquells cristians més destacats.

El fet que la *Passio Fructuosi* fos referenciada en època tardoromana per autors com Sant Agustí o Aureli Prudenci, és una prova que aquests escrits van circular per l'Imperi. Els suports de les Actes es deurien degradar amb el temps, i van perdurar a base de còpies manuscrites realitzades en còdexs. El Professor Pio Franchi dei Cavalieri cita un total de 27 còdexs que recullen les actes martirials de sant Fructuós, custodiades en diverses institucions per múltiples ciutats, com el Vaticà (4 còdexs), Brussel·les (2), Montpeller (3), París (14), Londres (1), Munic (2) i Treveris (1)². Les còpies van transmetre el nucli essencial del text, accompanyades d'errors de transmissió i interpolacions. Aquests còdexs abasten una cronologia que va des del segle VII o VIII fins al segle XIV. La moderna ciència històrica i l'hagiografia han realitzat estudis de crítica textual sobre tots aquests manuscrits amb l'objectiu de tamisar errors

1 TERTULIÀ, *De cor.* 1, 2.

2 P. FRANCHI DEI CAVALIERI, *Note Agiografiche. Studi e Testi*, VIII, Ciutat del Vaticà 1935, pp. 128 – 199, editada íntegrament a «Las Actas de San Fructuoso de Tarragona», *Boletín Arqueológico*, Tarragona: Real Sociedad Arqueológica de Tarragona, 65 – 68 (1959) pp. 5 – 70.

SANT FRUCTUÓS, SANT AUGURI I SANT EULOGI
SAN FRUCTUOSO, SAN AUGURIO Y SAN EULOGIO

de transmissió i interpolacions en la recerca d'una proposta d'un text que sigui el més fidel possible a l'original. En aquest sentit, l'estudi més complet que posseïm avui és el de Pio Franchi dei Cavalieri.³

La importància de la *Passio Fructuosi* ve determinada pel fet de ser la primera noticia directa de la història del cristianisme en l'àmbit del «*Conventus Tarragonensis*». Tanmateix, són les actes martirials més antigues de la Península Ibèrica i, per tant, configuren els màrtirs tarragonins com els sants més antics documentats de l'església hispànica. Les actes ens mostren la vitalitat d'una església vertebrada a la ciutat de Tàrraco de mitjans del segle III, sobre la qual es conuria la tempesta de la persecució.

La *Passio Fructuosi* ens explica que el diumenge 16 de gener de l'any 259, sota l'imperi de Valerià i Gal·liè, el governador (*praeses*) de la Província, Emilià, ordenà l'arrest dels màrtirs per tal de ser portats a la seva presència. És magnífica la precisió cronològica que ens brinda l'hagiògraf! La conjunció del govern dels dos emperadors, més la indicació dels consolats d'Emilià i Bassus i l'anotació que el dia setze queia en diumenge són dades en aquest sentit d'un gran valor i rigor.

És impossible, a través del text, reconèixer l'espai on van ser conduïts. En els processos martirials es constata que només els governadors de les províncies gaudien del «*ius gladii*» i, per tant, només ells podien dictar sentències de mort. Els màrtirs tarragonenses, pel mateix fet de viure a Tàrraco, seu provincial, necessàriament van haver de comparèixer davant el tribunal del seu governador. En el cas de cristians que no residien en l'emplaçament de la seu del governador, l'autoritat municipal estava obligada a aixecar acta, preparar un dossier i enviar-lo al governador, sovint junt amb els acusats. També les autoritats municipals podien esperar l'arribada del governador en el curs de la seva visita per la Província. Com en altres processos, podien ser requerits diverses vegades entre la instrucció de la seva causa i la sentència. És per aquesta raó, que el governador Emilià, sense atendre'ls directament, decretà que fossin conduïts a la presó. Aquesta mesura podria haver estat una estratègia del propi governador per forçar la reflexió dels presos cristians a fi que acabessin abjurant de la seva fe. En altres processos martirials es testimonia aquest fet.

No sabem tampoc el lloc de la presó a Tàrraco. Allí foren visitats i assistits per la comunitat cristiana, un reflex més de les connotacions tan particulars que la persecució de Valerià i Gal·liè va tenir. També en la mateixa presó Fructuós batejà un catecumen anomenat Rogacià. No sabem si aquest personatge compartia presó amb els màrtirs o simplement fou un membre més del grup de la «*fraternitas*» que, durant la visita als màrtirs a la presó, hi rebé el baptisme.

Després de sis dies de presó, el 21 de gener, divendres, els màrtirs tornaren a ser conduïts a la presència d'Emilià per ser jutjats. Tampoc es possible saber si l'espai on van ser jutjats els màrtirs podia ser el mateix indret on van ser conduïts per primera vegada a requeriment del màxim dignatari provincial. El governador podia celebrar el procés «*in secretario*», en el seu despatx privat, o «*pro tribunali*», o sigui

3 Ibid., 5-70.

en audiència pública. Tot i que desitjables, no tenim les proves per poder relacionar aquests espais amb les estructures arquitectòniques de la plaça de representació o l'àrea sagrada del «*Concilium Provinciae*» a l'acròpoli de la ciutat. Amb tot, Prudenci, que coneix perfectament el contingut de les Actes, esmenta en la seva obra poètica del «*Peristephanon*» que els tres màrtirs van ser conduïts «*ad forum: accitus quia praesidis repente / iussu uenerat ad forum sacerdos/leuitis comitantibus duobus*» («citat per l'inajornable manament del governador, el bisbe acudí al fòrum acompanyat dels dos diaques»)⁴. Aquesta valuosa precisió topogràfica podria provenir del contingut primitiu de les *Actes* o de la mateixa tradició oral. És possible que aquest locatiu no faci simplement referència al tribunal del magistrat sinó que també ens estigui marcant l'espai d'una gran plaça on es trobava aquest tribunal.

En un judici ràpid i inflexible, el bisbe i els diaques foren condemnats a morir cremats vius a l'amfiteatre de la ciutat el mateix dia, després d'haver reafirmat la seva condició de cristians i d'haver reconegut Fructuós la seva condició de bisbe davant el magistrat. A les actes es dibuixa perfectament l'ambient judicial i els protocols que es feien servir en aquest tipus de processos.

De camí cap a l'amfiteatre, el bisbe i els seus diaques reberen el suport i l'afecte del poble cristià i també d'alguns pagans. Es desprèn del document que el bisbe devia practicar una activa acció caritativa sobre la societat, que no quedava limitada a l'església que presidia. Recordem que el context conjuntural de l'Imperi és de crisi econòmica generalitzada, augmentada sota els efectes de la inestabilitat política, les catàstrofes naturals i la mateixa pesta. Tàrraco, amb un port important i seu d'una gran província imperial, no devia escapar d'aquestes circumstàncies.

Les actes esmenten quatre vegades l'amfiteatre de Tàrraco. Sens dubte és converteix en l'espai més significatiu de la memòria martirial. És l'escenari de la «*damnatio ad vivicomburium*» («la condemna al foc»), que per als màrtirs es transmuda en la recepció salvífica del martiri, de la «*corona domini*», a la qual són cridats. Descalç, en contacte amb la terra que esdevé sagrada, Fructuós accedeix a l'arena de l'amfiteatre des d'una petita porta del podi «*in fore amphitheatri*». Iliurant-se joiós al suplici i segur, com tots els màrtirs, que, en el mateix moment del martiri, participen de la presència de Crist. En paraules de Tertulià, «*Christus in martyre est*».

Fructuós, abans de ser immolat, donà signes d'una extraordinària fortalesa. Va mantenir el dejuni de l'estació «*statio*», que no acabava fins a les tres de la tarda, tot declinant la invitació a beure una mixtura que li havien preparat per sobreposar-se millor al martiri. Pregà per l'església universal estesa d'Orient a Occident «*In mente me habere necesse est eclesiam catholicam ab oriente usque ad occidentem*»⁵ i consolà la «*fraternitas*» amb la promesa que mai no li faltarria Pastor. El martiri es produí a la hora quarta, és a dir, entre les 10 i les 11 hores del matí.

4 PRUDENCI, *Peristephanon*, VI, 13-15.

5 *Passio Fructuosi*, III

Comentàvem que l'amfiteatre és l'única referència topogràfica segura que ens proporciona el document, ja que també se silencia l'indret precís on les despulles martirials van ser inhumades. Sí que es desprèn de les pròpies *Actes* que la comunitat cristiana de Tàrraco es va fer càrec de donar sepultura als seus màrtirs tal com era costum en la majoria dels processos martirials. Per exemple, en el cas concret de Cebrià de Cartago, mort en la mateixa persecució, la comunitat cristiana va transportar el seu cadàver de nit, amb ciris i atxes, triomfalment i amb gran devoció al cementiri del Procurador Macrobi Candidià.

La investigació arqueològica ha demostrat que l'emplaçament de la «*depositio*» dels màrtirs de Tàrraco correspon a l'espai cementirial de l'actual Necròpolis Paleocristiana del Francolí, zona que va esdevenir, a partir de finals del segle IV o inicis del segle V, espai de culte eucarístic i martirial de la comunitat cristiana de Tarragona conseqüència del fenomen de la «*tumulatio ad martyres o sanctos*».

Finalment les actes narren tota una sèrie de fets sobrenaturals, els «*solita magnalia Dei*» i ens expliquen que els tres sants, després de la seva mort, coronats i revestits amb la dignitat de màrtirs del Crist, s'anaren apareixent tant a la comunitat cristiana com als seus botxins.

Amb el martiri del bisbe Fructuós i els seus diaques, Auguri i Eulogi, la comunitat va quedar decapitada, però no destruïda, en sintonia amb la dinàmica històrica de les altres comunitats escampades per l'Imperi. D'aquesta església ja ben estructurada, en devia sortir un nou bisbe designat entre el grup de preveres o altres membres de la comunitat. Les fonts ens ho silencien. Fins i tot és difícil de definir quina seria la configuració institucional vigent en aquests moments a l'església de Tàrraco pel que fa al ministeri presbiteral. La designació d'un altre bisbe en el context d'una persecució ja la tenim constatada en altres ciutats. Només, a tall d'exemple, recordem els episodis d'aquesta mateixa persecució a Cartago: a la mort de Cebrià no s'havia nomenat successor; va ser poc després que el màrtir Flavià, l'últim executat, va nomenar Llucià bisbe de Cartago.

Els anys que van seguir a aquest turbulent període van quedar marcats per l'edicte de tolerància de Gal·liè, que derogava alhora tota la legislació anticristiana anterior. Malgrat la greu situació econòmica i social del moment, la comunitat cristiana va poder fruir d'un període de llibertat i pau durant uns quaranta anys. No conservem cap testimoni material dels cristians de Tàrraco del període gal·liènic i postgal·liènic.

Després de 55 anys del martiri del bisbe Fructuós, l'Església de Tàrraco ja participava directament dels principals esdeveniments que guiaven i regulaven la vida material i espiritual de les esglésies dels territoris occidentals. Efectivament, el bisbe de la ciutat, de qui desconeixem el nom, participava en el concili d'Arles de l'any 314 a través de dos delegats: el prevere Probaci i el diaca Castori.

Durant l'època antiga, el culte dels sants màrtirs Fructuós, Auguri i Eulogi es va estendre per la Bètica, la Tarraconense, Gàl·lia meridional i l'Àfrica. Determinades evidències històriques han portat

a pensar que, a principis del segle VIII, amb l'entrada de l'exèrcit arab-bereber a la Península i per l'ocupació de la ciutat, l'últim prelat, el bisbe Pròsper, fugí per mar de la ciutat tot i emportant-se el tresor i els llibres litúrgics de l'Església Metropolitana, així com també les relíquies dels màrtirs tarragonenses⁶. Segons aquesta hipòtesi, el bisbe hauria trobat refugi segur en terres de la Ligúria italiana tot posant en bona custòdia les sagrades relíquies, l'Oracional litúrgic i el tresor de la nostra església local, a l'espera de temps millors i d'un prompte retorn. La història no ho volgué així i la metropolitana seu de Tarragona va quedar submergida en una letàrgia d'unes quatre centúries.

El cristianisme haurà d'esperar fins ben entrat el segle XII perquè es produís definitivament el restabliment de la dignitat metropolitana de la seu de Tarragona. El propi papa Urbà II, per mitjà de la seva butlla «*Inter primas Hispaniarum*» adreçada a Berenguer Sunifred de Lluçà l'any 1091, declarava que «Tarragona fou insigne entre les primeres ciutats d'Hispània, com ho demostren també els escrits dels gentils i dels cristians», fent així una clara referència a la història del cristianisme primitiu en el si del qual les actes martirials de sant Fructuós són un referent constant. A l'esmentada butlla, el Papa dóna instruccions al bisbe perquè usi el pal·li en determinades celebracions litúrgiques i, entre elles, indica d'una manera explícita, la solemnitat de Sant Fructuós, iniciant així la recuperació del culte dels màrtirs.

Certament, en totes les èpoques històriques a partir de la restauració medieval no li han mancat a Tarragona espais de culte dedicats a sant Fructuós, i el record d'aquests sants ha estat ben present en la vida litúrgica de la seva Església.

El culte de Sant Fructuós apareix ben documentat durant l'edat mitjana en múltiples comunitats de l'antiga província de la Tarragonense, de la França meridional, així com també de la Ligúria Italiana. La seva festivitat s'esmenta en els martirologis i actualment el seu culte s'estén, principalment, per Espanya, França, Itàlia, Uruguai i Cuba.

Andreu Muñoz Melgar
Arquebisbat de Tarragona

6 J. Serra, *San Próspero de Tarragona y sus discípulos refugiados en Italia en el año 711*, Tarragona 1943, pp. 37-43; J.M. Recasens, «A propòsit de l'ocupació àrab de Tarragona i l'emigració de Sant Pròsper a Itàlia», en *Boletín Arqueológico*, Tarragona: Real Sociedad Arqueológica Tarragonense, 113-120 (1972), pp. 209-214; D. Puncuh, *Il cammino della Chiesa genovese: dalle origini ai nostri giorni*, Arcidiocesi di Genova 1999, p.117.

EXPLICACIÓ DELS RELLEUS. ANTONIO OTEIZA I NEUS SEGRIÀ

Fan referència al martiri de Sant Fructuós i els seus dos diaques, Eulogi i Auguri.

S'hem va demanar la possibilitat de realitzar en ceràmica la història del relat que apareix en les Actes del seu martiri.

Es fa emocionant la seva lectura, el seu realisme, per la seva primitiva vivència evangèlica, i a la vegada per la fidelitat històrica del text.

Breu escrit, vist per un testimoni d'aquelles hores dels tres màrtirs.

Vaig sentir que mereixia un esforç per la meva part, poder afegir alguna imatge a aquella història escrita.

El visual, la imatge que es representa en un relleu, fixa amb més força en la nostra ment allò que hem coneugut per l'escriptura.

Correspon a la nostra condició d'homes visuals, quelcom que no podem oblidar quan tractem de transmetre algun missatge.

El cristianisme des dels seus primers temps ha utilitzat la seva pròpia iconografia com un llibre per al missatge evangèlic.

Avui l'Església hauria d'atendre amb major preocupació la creació d'un art religiós com un necessari suport al seu missatge de la paraula.

Però, alhora, haurà de ser alguna cosa no repetitiva, sense figuracions d'altres temps.

La seva responsabilitat és estar en el temps, nosaltres, en el nostre propi temps, estar amb un iconografia actual, amb l'aportació que al cristianisme d'avui li correspon realitzar.

Un art, que perquè es consideri en la seva dignitat d'art, caldrà que neixi des del seu present, el nostre.

Aquesta serà la condició perquè la nostra presència religiosa pugui estar en diàleg amb la cultura actual, perquè la nostra presència sigui compresa i acceptada.

Els relleus que presentem neixen des d'aquesta recerca, i aquí per la meva part en la línia d'un cert expressionisme.

Possiblement sigui l'expressionisme la manera estètica d'estar en major proximitat amb el religiós. El religiós que té el seu origen en una major interioritat, i és des d'aquí on cal treure les vivències a la superfície, a la mirada de l'home, i aquest esforç de l'artista serà el que venim a denominar «expressionisme».

Alhora, la mateixa condició de l'individu religiós, està en aquesta manifestació que fa de la vida interior, que s'expressa als altres des de la seva millor vida interior.

Per l'exemple suprem en la línia d'aquesta fidelitat estarà en aquell que s'oferix al martiri, i aquí, en el dolor, en el lliurament, el cos sofreix, realment es fa expressió, i l'art l'ha de trobar en aquesta hora, identificar-se en aquesta totalitat de lliurament de vida, i no podrà recordar-lo amb veracitat sense fer-se alhora expressiu.

El màrtir camina al suplici, es fa figura única, es monumentalitza enmig dels altres, dels que miren, que no fan res, que queden en les seves pròpies mesures.

Serà per això mateix, que al protagonista en el relleu, se'l distingeixi amb facilitat, doncs tot convergeix cap a ell.

Es fa dolorós descobrir que l'Església a Espanya no aconsegueix arrencar en la realització d'un art religiós i sacre actual, que no aconsegueix convèncer-se realment de la urgència d'una imatge religiosa actual, doncs sense ella el seu propi missatge evangèlic es descobreix fora del seu propi temps.

Aquestes 9 escenes potser serveixin per a ajudar a la nostra imaginació, a fixar el relat escrit en la nostra ment.

Els relleus els vaig realitzar en el taller de la gran ceramista Neus Segrià, a Reus, i allà van quedar, que ella després els va esmaltar, a ella el meu sincer agraiament.

Antonio Oteiza

Obra: «Martiri de Sant Fructuós»
Escultor: Antonio Oteiza
Ceramista: Neus Segrià

Trobar-me amb un baix-relleu en fang cru, un de color, fet d'un gran artista com es en Antonio Oteiza i coure'l i esmaltar-lo m'infon un gran respecte. Amb mà malestre podria destruir-lo.

FITXA TÈCNICA:

Bicocció - 1^a a 1050°C
- 2^a He emprat esmalts alcalí i plúmbic per jugar amb la textura d'opacitat mat i brillantors.
Com a colorants per ombres i penombres: l'òxid de ferro i el biòxid de manganès.
Temperatura de cocció: 1100°C. atmosfera oxidant.
Manteniment de temperatura final de 30 minuts.

Neus Segrià

ACOMPANYANS AL GOVERNADOR

ACOMPÁÑANOS AL GOBERNADOR

PASSIÓ DELS SANTS MÀRTIRS, FRUCTUÓS, BISBE, AUGURI I EULOGI, DIAQUES, QUE VAN PATIR MARTIRI A TARRAGONA, EL DIA 21 DE GENER,¹ SOTA ELS EMPERADORS VALERIÀ I GAL·LIÈ

1. Durant el consolat d'Emilià i Bassus, el setze de gener,² que s'esqueia en diumenge,³ el dia del Senyor, foren detinguts el bisbe Fructuós i els diaques Auguri i Eulogi.

Fructuós reposava a la seva cambra, quan els soldats beneficiaris⁴ Aureli, Festuci, Eli, Polxlenci, Donat i Màxim es van presentar a casa seva. En sentir-ne els passos s'aixecà de seguida i va sortir a fora amb sandàlies mateix⁵ a trobar-los.

(2) Els soldats li digueren:

—Vine, que el governador et reclama amb els teus diaques.

Fructuós els respongué:

—Anem, però permeteu que em calci.

Els soldats li contestaren:

—Calça't, si així et plau.

1 De l'any 259.

2 Cal remarcar l'exactitud de les dates que apareixen en el text. L'any 259 d. C., van ser cònsols Emilià i Bassus. La detenció es produí el dia 16 de gener de l'any 259 que va escaure en diumenge (*Aemiliano et Basso consilibus, XVII kalendas Februarias, die dominica*). En el capítol segon de les Actes s'affirma que el dia vint-i-u de gener que s'esqueia en divendres, van ser interrogats i, posteriorment, executats. La dada segons la qual a la presó s'hi passaren sis dies correspon a la manera de comptar dels romans: el divendres vint-i-u de gener foren executats, i sis dies abans van ser detinguts, és a dir, el diumenge setze de gener (*Et fecerunt in carcere dies sex, et producti sunt die XII kalendas Februarias, sexta feria, et auditii sunt*).

3 En llatí, *die dominica*. És un neologisme cristià. Expressió pròpria dels primers cristians per anomenar el primer dia de la setmana en què es celebra la resurrecció del Senyor, és a dir, el diumenge —el dia del Senyor—.

4 Els beneficiaris eren un cos policial particular vinculat directament al governador de la província de la *Hispania citerior*, la capital de la qual era Tarragona.

5 En llatí, *in soleas*. Es tractava d'una mena de sandàlies que només es feien servir per anar per casa.

BATEJA A ROGACIÀ

BAUTIZA A ROGACIA

(3) Tan bon punt arribaren, foren tancats a la presó. Fructuós, segur i joiós de la corona del Senyor a la qual era cridat,⁶ pregava sense parar.⁷ La comunitat de germans⁸ no el deixava, sostenint-lo⁹ i demanant-li que pregués per ells.

2. L'endemà, Fructuós va batejar a la presó un germà nostre, de nom Rogacià. A la presó s'hi passaren sis dies. I el divendres, vint-i-u de gener, els en van treure per tal de ser interrogats.

El governador Emilià digué:

—Que comparegui Fructuós, que comparegui Auguri, que comparegui Eulogi.

I d'ofici se li respongué:

—Són aquí.

(2) Llavors el governador Emilià va preguntar a Fructuós:

—Saps què han manat els emperadors?

Fructuós li va respondre:

—No ho sé, què han manat: jo sóc cristia.

El governador Emilià li contestà:

—Han manat donar culte als déus.¹⁰

Fructuós digué:

—Jo adoro l'únic Déu que ha fet el cel, la terra, el mar i tot el que contenen.¹¹

6 La «corona» o «corona del Senyor» és una expressió utilitzada en el Nou Testament al·lusiva a la glòria eterna que Déu reserva a tots aquells que en la fe han lluitat contra el mal i a favor de l'Evangeli (vegeu 1Co 9,25; 2Tm 4,8; Jm 1,12; 1Pe 5,4; Ap 2,10). En el cas de les actes de martiris és una expressió per anomenar el martiri. Aquest és un combat pel qual els màrtirs esdevenen mereixedors de la corona dels vencedors.

7 Vegeu Ac 12,5; 1Te 5,17.

8 En llatí, *fraternitas*: pertanyent al vocabulari cristia antic, molt utilitzat en la literatura de Tertul·lià i Cebrià. Designa l'església local, en aquest cas la comunitat cristiana de Tàrraco (vegeu 1Pe 2,17; 5,9).

9 En llatí, *refrigerans*: el significat d'aquest terme comprèn aquelles accions amb què s'assisteix una persona tant materialment —proveint-la de menjar, beguda etc.— com reconfortant-la moralment i espiritualment. En el llatí cristia podria incloure fins i tot portar l'eucaristia als presos o condemnats a causa de Crist.

10 Referència als decrets imperials dels anys 257-258 destinats a desarticular l'Església executant els seus dirigents i confiscant els seus béns. Als cristians sotmesos a judici se'ls demanava que fessin un acte de culte als déus.

11 Fructuós confessa la fe emprant una fórmula que prové del Codi de l'Aliança (vegeu Ex 20,11) i que es troba en altres fragments bíblics (vegeu Sl 146,6; Ac 14,15; Ap 14,7). El fet que aquesta mateixa professió de fe es troba en altres actes de martiris d'època antiga, fa pensar que es tractava d'una fórmula d'ús habitual en les comunitats cristianes.

EL JUDICI

EL JUICIO

(3) Emilià insistí:

—Saps que hi ha déus?

Fructuós respongué:

—No ho sé.

Emilià li replicà:

—Ho sabràs després.

Fructuós girà l'esguard vers el Senyor i començà a pregar en el seu cor.

El governador Emilià exclamà:

—Quan no es dóna culte als déus ni s'adoren les estàtues dels emperadors, homes com aquests són de qui es fa cas, aquests són els temuts, aquests són els adorats!¹²

(4) El governador Emilià s'adreçà a Auguri:

—No facis cas de les paraules de Fructuós.

Auguri respongué:

—Jo adoro Déu omnipotent.

El governador Emilià preguntà a Eulogi:

—Tu també adores Fructuós?

Eulogi respongué:

—Jo no adoro Fructuós sinó Aquell que Fructuós adora.

El governador Emilià digué a Fructuós:

12 G. LUONGO, en el seu article «La Passio Fructuosi. Approcio storico-letterario» dins *Actas del Congrés «Pau, Fructuós i el cristianisme primitiu a Tarragona (segles I-VIII)»* Tarragona: Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós 2008; argumenta que el text llatí estableert per Pio Franchi de'Cavalieri: «Hii audiuntur, hii timentur, hii adorantur, si dii non coluntur nec imperatorum vultus adorantur» refereix el pronom «hii» a Fructuós i als diaques, i entén que el governador acusa els cristians que, refusant el culte als déus, escolten i veneren homes com Fructuós, Auguri i Eulogi. Aquesta interpretació es confirma en la part final de l'interrogatori quan el governador pregunta a Eulogi: «Tu també adores Fructuós?» (*Numquid et tu Fructuosum colis?*), a la qual pregunta, el diaça respon: «Jo no adoro Fructuós sinó Aquell que Fructuós adora» (*Ego Fructuosum non colo, sed ipsum colo, quem et Fructuosus colit*), (vegeu P. FRANCHI DE'CAVALIERI, «Gli atti di S. Fruttuoso di Tarragona», dins *Note agiografiche*, fasc. 8, Ciutat del Vaticà 1935, 141. Tanmateix, el text estableert per Musurillo refereix el pronom «hii» als déus dels quals n'ha parlat just abans: «Han manat donar culte als déus», «Saps que hi ha déus?». Seguidament, el governador Emilià exclamaria referint-se als déus de l'imperi que cal adorar: «Aquests són escoltats, aquests són els temuts, aquests són els adorats, quan no es dona culte als déus tampoc s'adoren les imatges dels emperadors» (vegeu H. MUSURILLO, *The Acts of Christian Martyrs*, Oxford 1972).

CONDUTS AL MARTIRI

CONDUCIDOS AL MARTIRIO

—Ets bisbe, tu?

Fructuós va respondre:

—Ho sóc.

Emilià va dir:

—Ho fores.

I manà que els cremessin vius.

3. I mentre Fructuós, amb els seus diaques, era conduït a l'amfiteatre, el poble començà a doldre's del bisbe Fructuós, pel gran amor que li tenien no sols els germans sinó també els pagans, ja que Fructuós era tal com l'Esperit Sant, per boca de l'apòstol sant Pau, vas d'elecció i mestre dels pagans,¹³ havia manifestat com calia que fos un bisbe.¹⁴ Per això, també els soldats, sabent que s'encaixava cap a una glòria tan gran, més se n'alegravén que no pas se'n dolien.

(2) Com fos que molts dels germans li oferissin una copa amb una mixtura perquè la begués, ell va respondre:

—Encara no és hora de trencar el dejuni.¹⁵

De fet, eren només entre deu i les onze del matí.¹⁶

El dimecres, tot i ser a la presó, Fructuós havia observat el dejuni estacional com era costum. I ara, el divendres, joiós i confiat, es delia per acabar-lo, amb els màrtirs i profetes,¹⁷ en el paradís que Déu té preparat per als qui l'estimen.¹⁸

13 Vegeu Ac 9,15; 1Tm 2,7; Ga 2,8.

14 Vegeu 1Tm 3,2-7; Tt 1,7-9.

15 En llatí, *non est hora solvendae stationis*. La paraula *stationis* es troba per primera vegada a Roma en un document grec que data de la segona meitat del segle II, El Pastor d'Hermes, i designa un temps de pregària i de dejuni. L'església primitiva seguia el costum d'unir l'oració amb el dejuni. Aquesta praxis està testimoniada a l'Africa cristiana en els escrits de Tertul·lià i Cebrià. Dels textos de Tertul·lià es dedueix que hi havia uns dies estacionals. La *Passio* de Fructuós ens indica clarament que aquests dies estacionals a Tarragona eren el dimecres i el divendres, el dia de la *traditio Domini* i el de la *passio Domini*, els mateixos que prescriu la *Didakhé* en el capítol vuitè. Els cristians dejunaven els dimecres i divendres en oposició al judaisme que ho feia els dilluns i dijous.

16 El dejuni s'acabava a l'hora nona, és a dir a les tres de la tarda.

17 Vegeu Ap 16,6.

18 Vegeu 1Co 2,9.

MAI US FALTARÀ PASTOR

NUNCA OS FALTARÁ PASTOR

(3) Quan arribà a l'amfiteatre,¹⁹ se li atansà de seguida Augustal, lector seu,²⁰ i li demanava plorant que permetés de descalçar-lo. Però el benaurat màrtir, coratjós i alegre, segur de la promesa del Senyor, li respongué:

—Deixa-ho fill, jo mateix em descalço.²¹

Ja descalçat, se li apropià un company d'armes i germà nostre que es deia Fèlix²² i, estrenyent-li la mà dreta, li suplicava que pregués per ell.

Fructuós li va respondre amb veu clara, de manera que tots ho van sentir:²³

—Ara, em cal pregar per l'Església catòlica, estesa d'orient a occident.²⁴

19 Potser cal situar aquesta escena a l'exterior de l'amfiteatre, abans d'entrar-hi.

20 El lectorat era un ministeri instituït de molt antic en l'església i els lectors habitualment eren joves. Així ho testifica la decretal del Papa Sirici a Himeri, bisbe de Tarragona, de l'any 385.

21 Vegeu Ex 3,5; Ac 7,33. Abans d'entrar al martiri del foc, Fructuós es descalça. Aquest gest ritual té un sentit sagrat propi d'aquells que es preparen per entrar, a través del martiri, a la glòria de Déu.

22 En llatí, *commilitio frater noster nomine Felix*. El mot *commiles* indica «company d'armes». Donada la camaraderia existent en medis militars, aquest indici en el text porta a suposar que l'hagiògraf de les Actes pertanyia al mateix cos militar que Fèlix, al qual anomena «company d'armes». També el fet que l'anomena *frater noster* podria suposar que aquest militar formava part de la comunitat cristiana de Tàrraco. Aquesta és la lectura i interpretació del text proposat per Franchi de' Cavalieri sobre la base de tres manuscrits (Montepessul. 154 del s.IX, i dos còdexs de París: el 1764 i el 17625 del s.X): «Ambdós eren, doncs, militars, Fèlix i l'hagiògraf: circumstància digna d'esmentar pel fet que explica la preocupació de l'escriptor en transmetre els noms dels soldats beneficiaris que detingueren el bisbe Fructuós i que van ser presents en el suplici; explica també l'esment del sentiment d'admiració i de dolor d'ells que van manifestar els soldats de l'escorta per l'heroicitat de la víctima», FRANCHI DE' CAVALIERI, F., «Gli atti di S. Fruttuoso di Tarragona», 150. Contràriament a aquesta opinió, Gennaro Luongo pensa que *commilitio* s'ha d'entendre com a «correligionari», és a dir «company de fe», i *frater noster* és una glossa introduïda per explicar millor el sentit de *commilitio*. També adverteix que en la frase: «Per això, també els soldats, sabent que s'encaminava cap a una glòria tan gran, més se n'alegravien que no pas se'n dolien» (*Propter quod etiam milites, qui sciebant illum ad tantam gloriam pergere, gaudebant potius quam dolebant*) (P. Fr. 3,1), l'autor defensa la variant *milites* en lloc de *fratres*, amb la qual cosa atribueix als soldats beneficiaris un pensament i un sentiment que van més enllà de l'admiració per l'heroisme del martiri (G. LUONGO, «La Passio Fructuosi. Approcio storico-letterario» en *Actes del Congrés internacional «Pau, Fructuós i el cristianisme primitiu a Tarragona (segles I-VIII)*», Tarragona 2008. Aquesta escena es podrà situar ja a l'interior de l'amfiteatre, en algun recinte al qual només podien tenir accés persones autoritzades com és el cas d'un militar.

23 El text sembla indicar que Fructuós, després que el soldat Fèlix li ha donat la mà com a signe del darrer comiat, entra per una porta petita que donava a l'arena de l'amfiteatre, i d'allí estant pronuncia la resposta a Fèlix.

24 En aquesta resposta del bisbe Fructuós s'hi reconeix l'inici de la pregària universal que es recitava quotidianament en la missa i que encara recull el *Missale Mixtum* (PL 85,114). Es tracta d'un text del segle III que molt probablement ja coneixien i utilitzaven a l'Àfrica llatina les esglésies de sant Cebrià a Cartago, sant Agustí a Hipona, i sant Fructuós a Tarragona. No cal dir que el terme «catòlica» subratlla la universalitat de l'Església.

AGENOLLAT PREGAVA AL SENYOR

HINCADO DE RODILLAS ROGABA AL SEÑOR

4. Així doncs, dret davant la porta de l'arena de l'amfiteatre,²⁵ a punt d'encaminar-se vers la corona immarcescible²⁶ més que no pas al suplici, en presència dels soldats beneficiaris —el nom dels quals abans hem esmentat— que vigilaven encara que només fos per raó del seu ofici, Fructuós, inspirat per l'Esperit Sant que parlava per ell,²⁷ digué de manera que ho sentiren tant els soldats com els nostres germans:

(2) —Mai no us mancarà pastor. I no podran defallir l'amor i la promesa del Senyor ni en aquest món ni en l'altre, perquè això que ara veieu és breu com la feblesa d'una hora.²⁸

Així doncs, havent consolat la comunitat de germans, van entrar a la salvació dignes i feliços en el mateix martiri, perquè rebien en ell el fruit promès en les Santes Escriptures.

(3) Esdevingueren semblants a Ananies, Azaries i Misael,²⁹ ja que també en ells es representava la Trinitat divina. En efecte, posats dins el foc d'aquest món, el Pare no els abandonava, el Fill venia a ajudar-los i l'Esperit caminava entre les flames.³⁰

(4) Quan s'hagueren consumit els lligams amb què els havien subjectat les mans, Fructuós, recordant el costum que tenia durant la pregària divina,³¹ s'agenollà³² tot joiós i, segur de la resurrecció, pregava Déu amb les mans esteses, signe de la creu victoriosa del Senyor.³³

25 El bisbe Fructuós parla per darrera vegada abans d'entrar al suplici del foc. Les seves paraules són escoltades tant pels soldats com pels germans de la comunitat. Podem situar aquesta escena entre la porta que donava a l'interior de l'arena de l'amfiteatre i el lloc preparat per al suplici, a prop d'aquesta porta, on posteriorment s'hi va edificar una basílica paleocristiana.

26 L'expressió *corona immarcescibilis* es troba en 1Pe 5,4. De la mateixa manera que sant Pau identifica la *corona domini* amb l'estadi (vegeu 1Co 9,24-25), l'autor de les Actes identifica l'amfiteatre amb la *corona immarcescibilis*.

27 Vegeu Mt 10,19-20; Mc 13,11; Lc 21,13-15.

28 Són les últimes paraules del bisbe Fructuós, el testament espiritual que el pastor deixa a la seva Església local i també a l'Església universal, ja que pregava per tota l'Església estesa d'orient a occident. L'expressió *infirmitas* evoca «les febleses» de Pau enmig de les persecucions i angoixes per causa de Crist, vegeu 2Co 11,30; 12,10; també el contrast entre els sofriments presents, provocats pel suplici del foc, i l'amor i la promesa del Senyor del moment present i del futur té similituds amb 2Co 4,16-17.

29 Vegeu Dn 3,24-30.

30 Vegeu Mt 28,19.

31 En llatí, *Oratio divina*. Al·lusió a la pregària litúrgica, probablement al parenostre.

32 Era costum en els dies estacionals fer la pregària agenollats (vegeu Tertul·lià, *De oratione* 23; PL 1,1191).

33 En llatí, *in signo trophyae Domini constitutus*. Tracta del gest propi de l'orant que prega amb les mans alçades (vegeu Ex 17,11; Is 65,2; Lm 3,41; Sl 88 [87],10; 119 [118],48; 139 [140],2; 1Tm 2,8). A la *Passio* aquest gest té el significat del signe cristològic de les mans esteses del crucificat. El *Trophyae* era un estendard de victòria que en la literatura cristiana antiga s'aplica a la creu victoriosa del Senyor.

RECOLLIREN LES SEVES CENDRES

RECOGIERON SUS CENIZAS

5. Després d'això no van mancar les meravelles acostumades del Senyor: el cel s'obrí³⁴ i els nostres germans Babiló i Migdoni, que estaven al servei del governador Emilià, mostraren a la seva filla, senyora d'ells en aquest món, com Fructuós i els seus diaques pujaven coronats al cel³⁵ mentre encara es mantenien dretes les estaques on els havien lligat.

I van cridar Emilià, dient-li: «Vine i mira com els qui avui tu has condemnat han estat restituïts en la seva esperança dalt al cel». Però Emilià, quan hi anà, no fou trobat digne de veure'ls.

6. Aleshores, els germans, tristes i abandonats, sense pastor,³⁶ estaven affligits, no perquè planyessin Fructuós sinó més aviat perquè l'enyoraven. Quan caigué la nit, van córrer cap a l'amfiteatre fent memòria de la seva fe i del seu combat.³⁷ Portaven vi per apagar els cossos mig cremats. Després, recollides les cendres, cadascun en va prendre tantes com va poder.

(2) Però ni llavors no van faltar les meravelles del Senyor i Salvador nostre, destinades a fer créixer la fe dels creients i donar un exemple als més joves. Realment convenia que el màrtir Fructuós confirmés en la seva passió i resurrecció de la carn tot allò que, mentre estava en aquest món, per la misericòrdia de Déu havia ensenyat i promès en nom del Senyor i Salvador nostre. És així que, després de la seva passió, s'aparegué als germans i els advertí que immediatament tornessin les cendres que cadascun d'ells, per amor, s'havia endut.

7. Fructuós i els seus diaques, amb les vestidures de la promesa divina,³⁸ es van aparèixer igualment a Emilià, aquell que els havia condemnat. I el van amonestar, tot retraient-li que de res no li havia servit allò que havia fet, ja que ell, que creia haver-los desposseït per sempre dels seus cossos aquí a la terra, ara els contemplava glorificats.

34 Vegeu Ac 7,56; 10,11.

35 Vegeu Lc 24,51; Ac 1,9-11.

36 Vegeu Ez 34,5; Mt 9,36; Mc 6,34.

37 Els fidels recorden la fe i el combat dels màrtirs.

38 Vegeu Ap 7,9,13.

A LA DRETA DE DÉU

A LA DERECHA DE DIOS

Oh màrtirs benaurats, provats al foc com l'or preciós,³⁹ revestits amb la cuirassa de la fe i l'elm de la salvació,⁴⁰ coronats amb la diadema reial i la corona immarcescible⁴¹ per haver trepitjat el cap del diable.⁴²

Oh màrtirs benaurats que meresqueren una digna estada al cel, i ara estan a la dreta de Crist, beneint Déu Pare Omnipotent, i Jesucrist, el seu Fill, i l'Esperit Sant. Amén.

39 Vegeu 1Pe 1,7. Vegeu també Is 48,10; Za 13,9; Ml 3,3; Sl 67 [66],10; Jb 23,10; Pr 17,3; Sv 3,6.

40 Vegeu 1Te 5,8; Ef 6,11-17.

41 Vegeu 1Pe 5,4.

42 Vegeu Gn 3,15.

TRADUCCIONS

Traducció i notes:

Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós
Arquebisbat de Tarragona
Tarragona, novembre 2007

TRADUCCIÓN CASTELLANA

INTRODUCCIÓN

La Iglesia de Tarragona goza del gran honor de ser depositaria de un extraordinario tesoro espiritual y histórico: la *Passio Fructuosi*. Este texto martirial nos narra la detención, la estancia en prisión, el proceso judicial y el martirio por el fuego del obispo de la ciudad, Fructuoso, y de sus diáconos, Augurio y Eulogio. El día 21 de enero de este año hemos conmemorado los 1.750 años de este martirio. Este hecho unido a la fundamentada tradición de la predicación del apóstol san Pablo en Tarragona, constituyen las primeras anillas de una larga cadena histórica que une nuestra Iglesia metropolitana y primada con el anuncio del Evangelio de Jesucristo.

Antiguamente las actas martiriales fueron escritas con el objetivo de preservar en la memoria colectiva el combate librado por los mártires y animar las comunidades a mantenerse fieles a las exigencias del Evangelio en todo momento, incluso en la adversidad. Hoy en día la literatura martirial continúa teniendo un gran valor de referencia para el pueblo cristiano en la entrada del tercer milenio. Es así que el Año Jubilar ha sido una respuesta comprometida de la Iglesia de Tarragona al imperativo de transmitir los valores espirituales y históricos del testimonio de nuestros mártires a las iglesias hermanas y a la sociedad en general en un deseo de comunión y de evangelización.

El Año Jubilar ha permitido a miles de peregrinos encontrarse con el Señor en la Eucaristía y la Palabra y alcanzar las gracias jubilares. Para otras personas este encuentro ha constituido, además, un emotivo *re-encuentro* con Jesús y el regreso a la Iglesia. El Jubileo ha podido potenciar la cultura cristiana desde el imponente marco del patrimonio paleocristiano de nuestro territorio, transportar estos valores a toda la comunidad educativa de Cataluña y proyectar las acciones solidarias en nuestra Iglesia y otras Iglesias necesitadas en Tierra Santa y en el corazón de África entendiendo que hace falta que llevemos en el pensamiento la Iglesia católica de Oriente a Occidente (cf. *Passio Fructuosi*, III). El jubileo también ha dado muestras sorprendentes de manifestaciones artísticas, ya sean literarias, musicales o plásticas.

El reconocido escultor y religioso capuchino, Antonio Oteiza, ha obsequiado a la Iglesia de Tarragona con una creación en relieves cerámicos que narran con fidelidad histórica y emoción espiritual los diferentes pasajes de la *Passio Fructuosi*. En un estilo que el propio autor define como expresionista consigue adentrar al espectador en la historia y hacerlo partícipe de un singular diálogo interpretativo al cual la obra queda abierta. La creación de Antonio Oteiza transpira una gran espiritualidad. La formación

del artista y su vivencia cristiana deja una marcada impronta de fe en la obra. Es de esta manera que el creyente que contempla los relieves se halla ante un mar infinito de lecturas que propician la reflexión y la plegaria. Ya al final del Año Jubilar esta creación artística constituirá un merecido memorial a nuestros mártires y una bella expresión para fomentar la piedad, la devoción y la plegaria. Agradezco de corazón la generosa aportación del maestro Antonio Oteiza y de la artista Neus Segrià que con gran dedicación ha sido la encargada de esmaltar la obra. También manifiesto mi sentido reconocimiento a todos los que han colaborado en este proyecto desde la profesionalidad y gratuidad. Para todos mi estima y bendición.

† Jaume Pujol Balcells
Arzobispo metropolitano de Tarragona y primado.

LA «PASSIO FRUCTUOSI»: UNA

APROXIMACIÓN HISTÓRICA.

San Agustín (354-430), en su sermón 273, nos ofrece la única descripción física que conservamos de san Fructuoso y, con su brillante estilo literario, nos confronta los valores agonísticos y trascendentes de los mártires cristianos con la fugacidad de los símbolos paganos.

El texto de San Agustín es también una consecuencia directa de la gran divulgación que la *Passio Fructuosi* tuvo en medio de la iglesia primitiva. Es así como se tiene que entender la *Passio Fructuosi*, como un documento literario cristiano en que se funde el testimonio fechante de aquellos que presenciaron en directo el proceso martirial de los santos de Tarragona, posiblemente también, la consulta directa de las actas públicas del proceso por parte del redactor y un trasfondo de piedad religiosa añadida que acabó dando forma de narración de las Actas. Todo esto nos llega expresado en un lenguaje sobrio, sin pretensiones literarias, pero de una gran densidad y belleza final.

Originalmente, las *Actas* habrían estado escritas en soporte de papel o pergamino y se debieron hacer copias manuscritas que circularían por las distintas comunidades cristianas con el objetivo de transmitir el valioso testimonio de estos santos durante las celebraciones litúrgicas martiriales. Es probable que el texto primigenio fuera fruto del testimonio de un soldado cristiano y posteriormente acabara siendo redactado por un eclesiástico. El término *connilito* puede prestarse a un doble significado. En algunos casos como el que se cita en Tertuliano¹ tiene una clara significación militar. Pero con todo no podemos olvidar que el concepto *milites christi* está documentado en la literatura paulina

para designar todos los cristianos y poco después el término sirvió para designar aquellos cristianos más destacados.

El hecho que la *Passio Fructuosi* fuera referenciada en época tardío romana por autores como san Agustín o Aurelio Prudencio, es una prueba que estos escritos circularon por el Imperio. Los soportes de las Actas se debieron degradar con el tiempo, i perduraron a base de copias manuscritas realizadas en códices. El profesor Pio Franchi dei Cavalieri cita un total de 27 códices que recogen las actas martiriales de San Fructuoso, custodiadas en distintas instituciones por múltiples ciudades, como el Vaticano (4 códices), Bruselas (2), Montpellier (3), París (14), Londres (1), Munich (2) y Treveris (1)². Las copias transmitieron el núcleo esencial del texto, acompañadas de errores de transmisión e interpolaciones. Estos códices abrazan una cronología que va des del siglo VII o VIII hasta el siglo XIV. La moderna ciencia histórica y hagiográfica ha realizado estudios de crítica textual sobre todos estos manuscritos con el objetivo de tamizar errores de transmisión e interpolaciones en la búsqueda de una propuesta de un texto que sea lo más fiel posible al original. En este sentido, el estudio más completo que poseemos hoy es el de Pio Franchi dei Cavalieri³.

La importancia de la *Passio Fructuosi* viene determinada por el hecho de ser el primer documento de la historia del cristianismo en el ámbito de la *«Provincia Hispania Citerioris»* o *«Tarraconensis»*. Al mismo tiempo, son las actas martiriales más antiguas de la Península Ibérica y, por tanto, configuran los mártires tarracenses como los santos más antiguos documentados de la iglesia hispánica. Las actas nos muestran la vitalidad de una iglesia vertebrada en la ciudad de Tarraco de medianos del siglo III, sobre la cual se abate la tormenta de la persecución.

La *Passio Fructuosi* nos cuenta que el domingo 16 de enero del año 259, bajo el imperio de Valeriano y Galieno, el gobernador (*praeses*) de la provincia Tarracense, Emiliano, ordenó el arresto de los mártires para ser llevados a su presencia. Es magnífica la precisión cronológica que nos brinda el hagiógrafo! La conjunción del gobierno de los emperadores, más la indicación de los consulados de Emiliano y Baso y la anotación que el día diecisésis era domingo son datos en este sentido de un gran valor y rigor.

Es imposible, a través del texto, reconocer el espacio donde fueron conducidos. En los procesos martiriales se constata que

2 P. FRANCHI DEI CAVALIERI, *Note Agiografiche. Studi e Testi*, VIII, Ciudad del Vaticano 1935, pp. 128 – 199, editada íntegramente a «Las Actas de San Fructuoso de Tarragona», *Boletín Arqueológico*, Tarragona: Real Sociedad Arqueológica de Tarragona, 65 – 68 (1959) pp. 5 – 70.

3 Ibid., 5-70.

solo los gobernadores de las provincias impartían el *«ius gladii»* y, por tanto, solo ellos podían dictar sentencias de muerte. Los mártires tarracenses, por el mismo hecho de vivir en Tarraco, sede provincial, necesariamente tuvieron que comparecer delante el tribunal de su gobernador. En el caso de los cristianos que no residían en el emplazamiento de la sede del gobernador, la autoridad municipal estaba obligada a levantar acta, preparar un dossier y enviarlo al gobernador, a menudo junto los acusados. También las autoridades municipales podían esperar la llegada del gobernador en el curso de la visita por la Provincia. Como en otros procesos, podían ser requeridos distintas veces entre la instrucción de su causa y la sentencia. Es por esta razón, que el gobernador Emiliano, sin atenderles directamente, decretó que fueran conducidos a prisión. Esta medida podría haber estado una estrategia del propio gobernador para forzar la reflexión de los presos cristianos con la finalidad de que acabaran abjurando de su fe. En otros procesos martiriales se testimonia este hecho.

No sabemos tampoco el lugar de la prisión en Tarraco. Allí fueron visitados y asistidos por la comunidad cristiana, un reflejo más de las connotaciones tan particulares que la persecución de Valeriano y Galieno tuvieron. También en la misma prisión Fructuoso bautizó a un catecúmeno llamado Rogaciano. No sabemos si este personaje compartía prisión con los mártires o simplemente fue un miembro más del grupo de la *«fraternitas»* que, durante la visita a los mártires a prisión, recibió el bautismo.

Después de seis días de prisión, el 21 de enero, viernes, los mártires volvieron a ser conducidos en presencia de Emiliano para ser juzgados. Tampoco es posible saber si el espacio donde fueron juzgados los mártires podía ser el mismo lugar donde fueron conducidos por primera vez a requerimiento del máximo dignatario provincial. El gobernador podía celebrar el proceso *«in secretario»*, en su despacho privado, o *«pro tribunalis»*, es decir en audiencia pública. Todo y que deseables, no tenemos las pruebas para poder relacionar estos espacios con las estructuras arquitectónicas de la plaza de representación o la área sagrada del *«Concilium Provinciae»* en la acrópolis de la ciudad. Con todo, Prudencio, que conoce perfectamente el contenido de las Actas, comenta en su obra poética *«Peristephanon»* que los tres mártires fueron conducidos *«ad forum: accitus quia praesidis repente / iussu uenerat ad forum sacerdos/leuitis comitantibus duobus»* («citado por el inaplazable mandato del gobernador, el obispo acudió al foro acompañado de los dos diáconos»)⁴. Esta valiosa precisión topográfica podría proceder del contenido primitivo de las *Actas* o de la misma tradición oral. Es posible que este locativo no haga simplemente referencia al tribunal del magistrado sino que

también nos esté marcando el espacio de una gran plaza donde se encontraba este tribunal.

En un juicio rápido e inflexible, el obispo y sus diáconos fueron condenados a morir quemados vivos en el anfiteatro de la ciudad el mismo día, después de haber reafirmado su condición de cristianos i de haber reconocido Fructuoso su condición de obispo delante el magistrado. En las actas se dibuja perfectamente el ambiente judicial y los protocolos que se hacían servir en este tipo de procesos.

De camino al anfiteatro, el obispo y sus diáconos recibieron el soporte i el afecto del pueblo cristiano y también de algunos paganos. Se desprende del documento que el obispo debía practicar una activa acción caritativa sobre la sociedad, que no quedaba limitada a la iglesia que presidía. Recordemos que el contexto coyuntural del Imperio es de crisis económica generalizada, aumentada bajo los efectos de la inestabilidad política, las catástrofes naturales y la misma peste. Tarraco, con un puerto importante y sede de una gran provincia imperial, no debía escapar de estas circunstancias.

Las actas mencionan cuatro veces el anfiteatro de Tarraco. Sin duda se convierte en el espacio más significativo de la memoria martirial. Es el escenario de la «*damnatio ad vivicomburiū*» («la condena al fuego»), que para los mártires se transmuda en la recepción salvífica del martirio, de la «*corona domini*», a la cual son llamados. Descalzo, en contacto con la tierra que se convierte en sagrada, Fructuoso accede a la arena del anfiteatro desde una pequeña puerta del podio «*in fore amphitheatri*» entregándose lleno de júbilo al suplicio y seguro, como todos los mártires, que en el mismo momento del martirio, participan de la presencia de Cristo. En palabras de Tertuliano, «*Christus in martyre est*».

Fructuoso, antes de ser inmolado, dio signos de una extraordinaria fortaleza. Mantuvo el ayuno de la estación «*statio*», que no acababa hasta las tres de la tarde, rechazando la invitación a beber una mixtura que le habían preparado para sobreponerse mejor al martirio. Oró por la iglesia universal extendida de Oriente a Occidente «*In mente me habere necesse est eclesiam catholicam ab oriente usque ad occidentem*»⁵ y consoló a la «*fraternitas*» con la promesa de que nunca más le faltaría Pastor. El martirio se produjo a la hora cuarta, es decir, entre las 10 y las 11 horas de la mañana.

Comentábamos que el anfiteatro es la única referencia topográfica segura que nos proporciona el documento, ya que también se silencia el lugar preciso donde los restos martiriales fueron inhumados. Si que se desprende de las propias *Actas* que la comunidad cristiana de Tarraco se hizo cargo de dar sepultura a sus mártires tal y como era costumbre en la mayoría de los

procesos martiriales. Por ejemplo, en el caso concreto de Cipriano de Cartago, muerto en la misma persecución, la comunidad cristiana transportó su cadáver de noche, con cirios y antorchas, triunfalmente y con gran devoción al cementerio del procurador Macrobio Candidiano.

La investigación arqueológica ha demostrado que el emplazamiento de la «*depositio*» de los mártires de Tarraco corresponde al espacio cementerio de la actual Necrópolis Paleocristiana del Francolín, zona que se convirtió, a partir de finales del siglo IV o principios del siglo V, en espacio de culto eucarístico y martirial de la comunidad cristiana de Tarragona como consecuencia del fenómeno de la «*tumulatio ad martyres o sanctos*».

Finalmente las actas narran toda una serie de hechos sobrenaturales, los «*solita magnalia Dei*» y nos explican que los tres santos, después de su muerte, coronados y revestidos con la dignidad de mártires de Cristo, se fueron apareciendo tanto a la comunidad cristiana como a sus verdugos.

Con el martirio del obispo Fructuoso y sus diáconos, Augurio y Eulogio, la comunidad quedó decapitada, pero no destruida, en sintonía con la dinámica histórica de las otras comunidades esparcidas por el Imperio. De esta iglesia ya bien estructurada, debió salir un nuevo obispo designado entre el grupo de presbíteros u otros miembros de la comunidad. Las fuentes lo silencian. Hasta es difícil definir cual sería la configuración institucional vigente en estos momentos a la iglesia de Tarraco por lo que hace al ministerio presbiteral. La designación de otro obispo en el contexto de una persecución ya la tenemos constatada en otras ciudades. Solo, como ejemplo, recordamos los episodios de esta misma persecución en Cartago: a la muerte de san Cipriano no se había nombrado sucesor; fue poco después que el mártir Flaviano, el último ejecutado, nombró a Luciano obispo de Cartago.

Los años que siguieron a este turbulento período quedaron marcados por el edicto de tolerancia de Galieno, que derogaba a la vez toda la legislación anticristiana anterior. A pesar de la grave situación económica y social del momento, la comunidad cristiana pudo gozar de un periodo de libertad y paz durante unos cuarenta años. No conservamos ningún testimonio material de los cristianos de Tarraco del periodo galiénico y postgaliénico.

Después de 55 años del martirio del obispo Fructuoso, la Iglesia de Tarraco ya participaba directamente de los principales acontecimientos que guian y regulaban la vida material y espiritual de las iglesias de los territorios occidentales. Efectivamente, el obispo de la ciudad, de quien desconocemos el nombre, participaba en el concilio de Arles del año 314 a través de dos delegados: el presbítero Probacio y el diácono Castorio.

Durante la época antigua, el culto de los santos mártires Fructuoso, Augurio y Eulogio se extendió por la Bética, la Tarragonense, Galia meridional y África. Determinadas evidencias históricas han llevado a pensar que, a principios del siglo VIII, con la entrada del ejército arabo-berebere en la Península y por la ocupación de la ciudad, el último prelado, el obispo san Próspero, huyó por mar de la ciudad llevándose el tesoro y los libros litúrgicos de la Iglesia Metropolitana, así como también las reliquias de los mártires tarracenses⁶. Según esta hipótesis, el obispo habría encontrado refugio seguro en tierras de la Liguria italiana poniendo en buena custodia las sagradas reliquias, el Oracional litúrgico y el tesoro de nuestra iglesia local, a la espera de tiempos mejores y de un pronto retorno. La historia no lo quiso así y la metropolitana Sede de Tarragona quedó sumergida en un letargo de unas cuatro centurias.

El cristianismo tendrá que esperar hasta bien entrado el siglo XII para que se produzca definitivamente el restablecimiento de la dignidad metropolitana de la Sede de Tarragona. El propio papa Urbano II, por medio de la bula «*Inter primas Hispaniarum*» al obispo de Vic, Berenguer Sunifred de Yuca, el año 1091, declaraba que «Tarragona fue insigne entre las primeras ciudades de Hispania, como lo demuestran también los escritos de los gentiles y de los cristianos», haciendo así una clara referencia a la historia del cristianismo primitivo en el si del cual las actas martiriales de san Fructuoso son un referente constante. En la misma bula, el Papa da instrucciones al obispo para que use el palio en determinadas celebraciones litúrgicas y, entre ellas, indica de una manera explícita, la solemnidad de San Fructuoso, iniciando así la recuperación del culto de los mártires.

Ciertamente, en todas las épocas históricas a partir de la restauración medieval no han faltado en Tarragona espacios de culto dedicados a san Fructuoso, y el recuerdo de estos santos ha estado bien presente en la vida litúrgica de su Iglesia.

El culto de San Fructuoso aparece bien documentado durante la edad media en múltiples comunidades de la antigua provincia de la Tarragonense, de la Francia meridional, Córcega así como también de la Liguria Italiana. Su festividad se cita en los martirologios y actualmente su culto se extiende, principalmente, por España, Francia, Italia, Uruguay y Cuba.

Andreu Muñoz Melgar
Arzobispado de Tarragona

6 J. SERRA, *San Próspero de Tarragona y sus discípulos refugiados en Italia en el año 711*, Tarragona 1943, pp. 37-43; J.M. RECASENS, «A propósito de l'ocupació àrab de Tarragona i l'emigració de Sant Pròsper a Itàlia», en *Boletín Arqueológico*, Tarragona: Real Sociedad Arqueológica Tarragonense, 113-120 (1972), pp. 209-214; D. PUNCUH, *Il cammino della Chiesa genovese: dalle origini ai nostri giorni*, Arcidiocesi di Genova 1999, p.117.

EXPLICACIÓN DE LOS RELIEVES.

ANTONIO OTEIZA Y NEUS SEGRIÀ

Hacen referencia al martirio de san Fructuoso y sus dos diáconos, Eulogio y Augurio.

Se me pidió la posibilidad de realizar en cerámica cierta historia del relato que aparece en las Actas de su martirio.

Se hace emocionante su lectura, su realismo, por su primitiva vivencia evangélica, y a la vez por la fidelidad histórica del texto.

Breve escrito, visionado por un testigo de aquellas horas de los 3 mártires.

Sentí que bien merecía un esfuerzo por mi parte, poder añadir alguna imagen a aquella historia escrita.

Lo visual, la imagen que se representa en un relieve, fija con más fuerza en nuestra mente aquello que hayamos conocido por la escritura.

Corresponde a nuestra condición de hombres visuales, algo que no podemos olvidar cuando tratamos de transmitir algún mensaje.

El cristianismo desde sus primeros tiempos ha utilizado su propia iconografía como un libro para el mensaje evangélico.

Hoy la Iglesia debería atender con mayor preocupación la creación de un arte religioso como necesaria apoyatura a su mensaje de palabra.

Pero, a la vez, tendrá que ser algo no repetitivo, no figuraciones de otros tiempos.

Su responsabilidad es estar en el tiempo, nosotros, en nuestro propio tiempo, estar con un iconografía actual, con la aportación que al cristianismo de hoy le corresponde realizar.

Un arte, que para que se considere en su dignidad de arte, será preciso que nazca desde su presente, el nuestro.

Esa será la condición para que nuestra presencia religiosa pueda estar en diálogo con la cultura actual, para que nuestra presencia sea comprendida y aceptada.

Los relieves que presentamos nacen desde esa búsqueda, y aquí por mi parte en la línea de cierto expresionismo.

Possiblemente sea el expresionismo la manera estética de estar en mayor cercanía con lo religioso. Lo religioso que tiene su origen en una mayor interioridad, y es desde ahí donde hay que sacar las vivencias a la superficie, a la mirada del hombre, y ese esfuerzo del artista será lo que venimos a llamar «expresionismo».

A la vez, la misma condición del individuo religioso, está en esa manifestación que hace de la vida interior, que se expresa a los demás desde su mejor vida interior.

Por el ejemplo supremo en la línea de esa fidelidad estará en aquél que se ofrece al martirio, y ahí, en el dolor, en la entrega, el cuerpo sufre, realmente se hace expresión, y el arte le ha de

encontrar en esa hora, identificarse en esa totalidad de entrega de vida, y no podrá recordarle con veracidad sin hacerse a la vez expresivo.

El mártir camina al suplicio, se hace figura única, se monumentaliza en medio de los demás, de los que miran, que nada hacen, que quedan en sus propias medidas.

Será por eso mismo, que al protagonista en el relieve, se le venga a distinguir con facilidad, pues todo converge hacia él.

Se hace doloroso descubrir que la Iglesia en España no logra arrancar en la realización de un arte religioso y sacro actual, que no logra convencerte realmente de la urgencia de una imagen religiosa actual, pues sin ella su propio mensaje evangélico se la descubre fuera de su propio tiempo.

Estas 9 escenas quizás sirvan para ayudar a nuestra imaginación, a fijar el relato escrito en nuestra mente.

Los relieves los realicé en el taller de la gran ceramista Neus Segrià, en Reus, y allá quedaron, que ella luego los vino a esmaltar, a ella mi sincero agradecimiento.

Antonio Oteiza

Obra: «Martirio de San Fructuoso»
Escultor: Antonio Oteiza
Ceramista: Neus Segrià

Encontrarme con un bajo-reieve en barro crudo, desnudo de color, obra de un gran artista como es Antonio Oteiza, y cocerlo y esmaltarlo, me infunde un gran respeto. Con mano torpe podría destruirlo.

FICHA TÉCNICA:

Bicoccción - La primera a 1050°C

En la segunda he utilizado esmalte alcalino y plumbíco para jugar con la textura de opacidad mate y brillante.

Como colorantes para sombras y penumbras, el óxido de hierro y el biónido de manganeso.

Temperatura de cocción a 1100°C, atmósfera oxidante.

Mantenimiento de temperatura final de 30 minutos

Neus Segrià

PASIÓN DE LOS SANTOS MÁRTIRES FRUCTUOSO, OBISPO, AUGURIO Y EULOGIO, DIÁCONOS, QUE PADECIERON MARTIRIO EN

TARRAGONA, EL DÍA 21 DE ENERO⁷, BAJO LOS EMPERADORES VALERIANO Y GALIENO

1. Durante el consulado de Emiliano y Baso, el diecisés de enero, que era domingo⁸, el día del Señor, fueron detenidos el obispo Fructuoso y los diáconos Augurio y Eulogio.

Fructuoso descansaba en su aposento, cuando los soldados beneficiarios⁹ Aurelio, Festucio, Elio, Polencio, Donato y Máximo se presentaron en su casa. Al oír los pasos, se levantó al instante y salió fuera en sandalias a su encuentro¹⁰.

Los soldados le dijeron:

— Ven, el gobernador te reclama con tus diáconos.

Fructuoso les respondió:

— Vamos, pero permitidme que me calce.

Los soldados le respondieron:

— Cálzate, si así te place.

Y tan pronto llegaron, fueron encarcelados. Fructuoso, seguro y alegre por la corona a la que era llamado¹¹, oraba

sin cesar¹². La comunidad de hermanos¹³ no lo abandonaba, asistiéndole¹⁴ y rogándole que orase por ellos.

2. Al día siguiente, Fructuoso bautizó en la prisión a un hermano nuestro, de nombre Rogaciano. Permanecieron allí seis días. Y el viernes, veintiuno de enero, los sacaron con el fin de interrogarles.

El gobernador Emiliano dijo:

— Que comparezca Fructuoso, que comparezca Augurio, que comparezca Eulogio.

Y de oficio se le contestó:

— Están aquí.

Entonces el gobernador Emiliano preguntó a Fructuoso:

— ¿Sabes qué han ordenado los emperadores?

Fructuoso le respondió:

— No sé que han ordenado: yo soy cristiano.

El gobernador Emiliano le dijo:

— Han ordenado dar culto a los dioses¹⁵.

Fructuoso le contestó:

— Yo adoro al único Dios que ha hecho el cielo, la tierra, el mar y todo cuanto contienen¹⁶.

Emiliano insistió:

— ¿Sabes que hay dioses?

Fructuoso respondió:

— No lo sé.

12 Véase Ac 12, 5; 1 Tc 5, 17.

13 En latín, *fraternitas*: perteneciente al vocabulario cristiano antiguo, se utilizó mucho en la literatura de Tertuliano y Cipriano. Designa la Iglesia local, en este caso la comunidad cristiana de Tarraco (véase 1 Pe 2, 17; 5, 9).

14 En latín, *refrigerare*: el significado de este término comprende aquellas acciones mediante las cuales se atiende a una persona tanto materialmente, procurándole alimento, bebida, etc., como recomfortándole moral y espiritualmente. En el latín cristiano podía implicar la posibilidad de administrar la Eucaristía a los presos o condenados por la causa de Cristo.

15 Se refería a los decretos imperiales de los años 257-258 destinados a desarticular la Iglesia ejecutando a sus dirigentes y confiscando sus bienes. A los cristianos sometidos a juicio se les exigía que efectuasen un acto de culto a los dioses.

16 Fructuoso confesó la fe utilizando una fórmula que proviene del Código de la Alianza (véase Ex 20,11) y que se halla en otros fragmentos bíblicos (véase Sl 146, 6; Ac 14, 15; Ap 14, 7). El hecho que esta misma profesión de fe se encuentre en otras actas martiriales de época antigua, hace pensar que se trataba de una fórmula de uso habitual en las comunidades cristianas.

Emiliano le replicó:

— Lo sabrás después.

Fructuoso elevó la mirada hacia el Señor y comenzó a orar en su corazón.

El gobernador Emiliano exclamó:

— ¡Cuando no se rinde culto a los dioses ni se adoran las estatuas de los emperadores, hombres como éstos son escuchados, temidos y adorados!

El gobernador Emiliano se dirigió a Augurio:

— No hagas caso de las palabras de Fructuoso. Augurio respondió:

— Yo adoro al Dios omnipotente.

El gobernador Emiliano preguntó a Eulogio:

— ¿Tú también adoras a Fructuoso?

Eulogio contestó:

— Yo no adoro a Fructuoso sino aquél a quien Fructuoso adora.

El gobernador Emiliano dijo a Fructuoso:

— ¿Eres tú obispo?

Fructuoso respondió:

— Lo soy.

Emiliano replicó:

— Lo fuiste.

Y ordenó que los quemases vivos.

3. Y mientras Fructuoso, con sus diáconos, era conducido al anfiteatro, el pueblo empezó a sentir pena del obispo Fructuoso, por el gran amor que le tenían no tan sólo los hermanos sino también los paganos, ya que Fructuoso era tal y cómo el Espíritu Santo, por boca del apóstol san Pablo —vaso de elección y maestro de paganos¹⁷—, había manifestado cómo debía ser un obispo¹⁸. Por eso, incluso los soldados, conscientes de que se dirigía hacia una gloria tan excelsa, sentían más alegría que pena.

Como quiera que muchos de los hermanos le ofreciesen una mixtura para que la bebiese, él les respondió:

17 Véase Ac 9,15; 1 Tm 2,7; Ga 2,8.

18 Véase 1 Tm 3, 2-7; Tt 1, 7-9.

— Todavía no es hora de romper el ayuno¹⁹.

De hecho, sólo eran entre las diez y las once de la mañana²⁰.

El miércoles, pese a estar en la prisión, Fructuoso había observado el ayuno estacional como era de costumbre. Y ahora, viernes, alegre y confiado, deseaba terminarlo, con los mártires y profetas²¹, en el Paraíso que Dios tiene preparado para aquellos que le aman²².

Cuando llegó al anfiteatro²³, se le acercó al instante Augustal, su lector²⁴ y, llorando, le suplicaba que le permitiese descalzarlo. Pero el bienaventurado mártir, firme y alegre, seguro de la promesa del Señor, le respondió:

— Déjalo, hijo, yo mismo me descalzo²⁵.

Una vez descalzado, se le acercó un compañero de armas y hermano nuestro, llamado Félix²⁶ y, apretándole la mano derecha, le suplicaba que orase por él.

Fructuoso le contestó con voz clara, de manera que todos lo oyeron²⁷:

— Ahora debo orar por la Iglesia católica extendida de oriente a occidente²⁸.

4. Así pues, de pie ante la puerta de la arena del anfiteatro²⁹, a punto de dirigirse hacia la corona inmarcesible³⁰ más que al suplicio, en presencia de los soldados beneficiarios — cuyos nombres hemos citado anteriormente — que vigilaban aunque sólo fuese por razón de su cargo, Fructuoso, inspirado por el Espíritu Santo que hablaba a través de él,³¹ dijo —de modo que lo oyeron tanto los soldados como nuestros hermanos—:

— Jamás os faltará pastor. Y no podrán fallar el amor y la promesa del Señor ni en este mundo ni en el otro, porque

26 En latín, *commilitio frater noster nomine felix*. La palabra *commilito* significa ‘compañero de armas’. Dada la camaradería existente en ámbitos militares, este inciso en el texto hace suponer que el hagiógrafo de las Actas pertenecía al mismo cuerpo militar que Félix, al cual denominó *compañero de armas*. El hecho que lo nombre también *frater noster*, permite suponer que este militar formase parte de la comunidad cristiana de Tarragona. El gesto de estrecharle la mano derecha y de suplicar a Fructuoso que orase por él, poco antes de acceder al martirio, expresan una relación de afecto y de fe que unía a este militar con el obispo Fructuoso.

Esta escena podría ya situarse en el interior del anfiteatro, en algún recinto al que tan sólo podían acceder personas autorizadas, como es el caso de un militar.

27 El texto parece indicar que Fructuoso, después que el soldado le tendiese la mano en señal del último adiós, atravesó una puerta pequeña que daba paso a la arena del anfiteatro y, estando allí, pronunció la respuesta a Félix.

28 En esta respuesta del obispo Fructuoso se reconoce el inicio de la plegaria universal que se recitaba cotidianamente en la misa y que aún recoge el *Missale Mixtum* (PL 85, 114). Se trata de un texto del siglo III que, muy probablemente, ya conocían y utilizaban en África latina las iglesias de san Cebrián en Cartago, san Agustín en Hipona y san Fructuoso en Tarragona. Es obvio que el término *católica* subraya la universalidad de la Iglesia.

29 El obispo Fructuoso habla por última vez antes de acceder al suplicio del fuego. Sus palabras las escuchan tanto los soldados como los hermanos de la comunidad. Podemos situar esta escena entre la puerta que daba acceso al interior de la arena del anfiteatro y el lugar predisputado para el suplicio, cerca de esta puerta, donde posteriormente se edificó una basílica paleocristiana.

30 La expresión *corona immarcesibilis* se encuentra en 1 Pe 5,4. De igual manera que san Pablo identifica la *corona domini* con el estadio (véase 1 Co 9,24-25), el autor de las Actas identifica el anfiteatro con la *corona immarcesibilis*.

31 Véase Mt 10,19-20; Mc 13,11; Lc 21,13-15.

esto que ahora contempláis es breve como el sufrimiento de una hora³².

Así pués, habiendo consolado a la comunidad de hermanos, entraron en la salvación dignos y felices en el mismo martirio, porque en él recibían el fruto prometido en las Sagradas Escrituras. Fueron semejantes a Ananías, Azarias y Misael³³, puesto que también en ellos se representaba la Trinidad divina. Efectivamente, metidos dentro del fuego de este mundo, el Padre no los abandonaba, el Hijo venía a ayudarlos y el Espíritu andaba entre las llamas³⁴.

Cuando se hubieron consumido los cordeles con que ataron sus manos, Fructuoso, recordando la costumbre que tenía durante la plegaria divina³⁵, se arrodilló³⁶ jubiloso y, seguro de la resurrección, oraba a Dios con las manos alzadas, signo de la cruz victoriosa del Señor³⁷.

5. Después de esto no faltaron las acostumbradas maravillas del Señor: el cielo se abrió y nuestros hermanos Babilón y Migidonio, que estaban al servicio del gobernador Emiliano, mostraron a su hija, señora de ellos en este mundo, cómo Fructuoso y sus diáconos ascendían coronados al cielo cuando todavía se mantenían en pie las estacas donde habían sido atados.

Y llamando a Emiliano le dijeron: «Ven y mira cómo aquellos a quienes hoy has condenado han sido restituidos en su esperanza a lo alto del cielo». Pero Emiliano, cuando llegó, no mereció ser digno de verlos.

6. Entonces los hermanos, tristes y abandonados, sin pastor, estaban afligidos no tanto por compadecer a Fructuoso sino porque lo añoraban. Al caer la noche, corrieron hacia el anfiteatro

19 En latín, *non est hora solvende stationis*. La primera vez que se cita la palabra *stationis* es en Roma, concretamente en un documento griego que data de la segunda mitad del siglo II, *El Pastor de Hermes*, donde se señala un tiempo de oración y ayuno. La Iglesia primitiva seguía la costumbre de unir la oración con el ayuno. En el África cristiana, esa praxis aparece testificada en los escritos de Tertuliano y Cebrián. De los textos de Tertuliano se deduce que había determinados días estacionales. La *Passio* de Fructuoso nos indica claramente que, en Tarragona, esos días estacionales eran el miércoles y el viernes, el día de la *traditio Domini*, y el de la *passio Domini*, los mismos que prescribe la *Didakē* en el capítulo octavo. Los cristianos ayunaban los miércoles y viernes, en oposición al judaísmo, que lo hacía los lunes y jueves.

20 El ayuno finalizaba a la hora de nona, es decir, a las tres de la tarde.

21 Véase Ap 16,6

22 Véase 1 Co 2,9

23 Tal vez esta escena tuvo lugar en el exterior del anfiteatro, antes de entrar en él.

24 El lectorado era un ministerio instituido desde antiguo en la Iglesia, y los lectores habitualmente eran jóvenes. Así lo testifica la decretal del papa Sírio a Himerio, obispo de Tarragona, del año 385.

25 Véase Ex 3,5; Ac 7,33. Antes de acceder al martirio de fuego, Fructuoso se descalza. Este gesto ritual adquiere un sentido sagrado propio de quienes se preparan para entrar, mediante el martirio, a la gloria de Dios.

recordando su fe y su combate³⁸. Llevaban vino para apagar los cuerpos medio quemados. Después, una vez recogidas las cenizas, cada uno se llevó tantas como pudo.

Ni siquiera entonces faltaron las maravillas del Señor y Salvador nuestro, destinadas a fortalecer la fe de los creyentes y dar ejemplo a los más jóvenes. Realmente era preciso que el mártir Fructuoso confirmase en su pasión y resurrección de la carne todo cuanto, mientras vivía en este mundo, había enseñado y prometido en nombre del Señor y Salvador nuestro. Así fue como, después de su pasión, se apareció a los hermanos y les advirtió que volviesen a reunir inmediatamente las cenizas que cada uno de ellos se había llevado por amor.

7. Fructuoso y sus diáconos, con las vestiduras de la promesa divina, se aparecieron también a Emiliano, que los había condenado, amonestándole y echándole en cara que de nada sirvió cuanto había hecho, ya que él, que creía haberlos desposeído para siempre de sus cuerpos en la tierra, ahora los contemplaba glorificados.

¡Oh, bienaventurados mártires!, probados al fuego como el oro precioso³⁹, revestidos con la coraza de la fe y el yelmo de la salvación⁴⁰, coronados con la diadema real y la corona inmarcesible⁴¹ por haber pisoteado la cabeza del diablo⁴².

¡Oh, bienaventurados mártires, que merecieron una digna estancia en el cielo, y ahora están a la diestra de Cristo, bendiciendo a Dios Padre Omnipotente, y a Jesucristo, su Hijo, y al Espíritu Santo. Amén.

*La presente edición castellana de las actas
del Martirio de san Fructuoso, obispo de
Tarragona, y sus diáconos san Augurio y san
Eulogio, es versión íntegra y fiel del texto
original catalán aprobado por el Sr. Arzobispo
de Tarragona, doctor Jaume Pujol Balcells, con
fecha de 4 de diciembre de 2007. Doy fe.
Tarragona 21 de Junio de 2008*

38 Los fieles recuerdan la fe y el combate de los mártires.

39 Véase 1 Pe 1,7. Véase también Is 48,10; Za 13,9; Ml 3,3; Sl 66,10; Jb 23,10; Pr 17,3; Sb 3,6.

40 Véase 1 Te 5,8; Ef 6,11-17.

41 Véase 1 Pe 5,4.

42 Véase Gn 3,15.

ENGLISH TRADCUTION

PRESENTATION

The church of Tarragona takes pride in the great honour it has of being the depository of an extraordinary treasure both spiritual and historical: the *Passio Fructuosi*. This martyrial text narrates the detention, the time in prison, the judicial process and the martyrdom by fire of Fructuoso the bishop of the city and his deacons Augurius and Eulogius. On the 21st January this year we commemorated the 1750 anniversary of this martyrdom. This act together with the fundamental tradition of Saint Paul having preached in Tarragona constitutes the first link in a long historical chain which unites our Metropolitan church and primate with the advent of the evangelism of Jesus Christ.

In ancient times the martyrial acts were written with the objective of preserving the memory of the struggle led by the martyrs, and to encourage communities to remain loyal to the word of the gospels at all times, including in adversity. Today martyrial literature still contains a reference of great value for the Christian world at the beginning of the third millennium. In this way Jubilee year has been the answer given by the church of Tarragona, as an impulse transmitting spiritual and historical values to the testimony of our martyrs to our sister churches and to society in general ,in the desire of communion and evangelization.

Jubilee year has permitted thousands of pilgrims to discover our Lord through the Eucharist and through the word, and thus to reach the Jubilee grace. To other persons this meeting has constituted an emotive *re-encounter* with Jesus and a return to the church. The Jubilee has strengthened church culture from the important mark of the palaeo-christian patrimony of our land, transporting their values to all the educative community of Cataluña and the projected actions of solidarity in our churches and to other churches, of the Holy Land and into the heart of Africa, with the understanding that we remember the Catholic church of the East and the West (cf. *Passio Fructuosi*, iii). The Jubilee has also shown surprising examples of artistic manifestations, these being literary, musical or plastic.

The renown sculptor and religious capuchin, Antonio Oteiza has presented the church of Tarragona with a creation of ceramic reliefs which narrate with historical fidelity and with spiritual emotion the various passages of the *Passio Fructuosi*. In a style which the proper artist defines as expressionist, he consigns the spectator to travel into history and makes him part of the interjective singular dialogue to which the work opens itself. The creation of Antonio Oteiza is impregnated with a great spirituality. The formation of the artist and his living christianism

leave an indelible mark of faith in the work. In this way the believer who contemplates the reliefs sinks into an infinite sea of lectures, which prompt reflection and prayer. Now at the end of Jubilee year this artistic creation forms a deserved memorial to our martyrs and a beautiful expression creating piety, devotion and prayer. I thank with all my heart the generous gift of the master Antonio Oteiza and of the artist Neus Segrià who with great dedication has been responsible for the enamelling of this work. Also my sincere recognition to all who have collaborated in this project with their professionalism and services. For all my appreciation and my blessing.

† Jaume Pujol Balcells
Metropolitan Archbishop of Tarragona and primate.

THE PASSIO FRUCTUOSI:

A HISTORICAL ACCOUNT.

In sermon 273, Saint Augustine (354 – 430 AD) offers us a unique physical description of Saint Fructuosus with his brilliant literary style, he confronts us with the agnostic and significant values of the Christian martyrs and of the ephemeral nature of pagan symbols.

The text of Saint Augustine is also a direct consequence of the spread of the *Passio Fructuosi* throughout the early church. This is how one must understand the *Passio Fructuosi*, as a literary Christian document in which is founded the irrefutable testimony of those who witnessed directly the martyrial process of the Tarragonian saints, possibly also the consultation of the public acts relating to the process on the part of the reporter, with an added base of religious piety which gave form to the narration of the Acts. All this reached us expressed in sober language without literary pretensions, but with great density and a final beauty.

Originally the Acts would have been written on papyrus or parchment and might have been copied in manuscripts which would have circulated throughout the Christian communities with the object of transmitting the testimony of these saints during liturgical celebration of their martyrdom. It is probable that the first text was the testimony of a Christian soldier which was later drafted by an ecclesiastic. The term *comilito* has a clear military significanceas sited by Tertullian⁴³. We cannot forget the concept *militis christi* which is documented in Pauline literature and which designates all Christians and which later served to identify the most notable christians.

43 Tertullian, De cor. 1,2.

The fact that the *Passio Fructuosi* served as a reference in later roman times for authors such as Saint Augustine and Aurelius Prudentius, is proof that these writings circulated throughout the Empire. The material on which the acts were written would eventually degrade and they lasted thanks to the manuscript copies written as codex. Professor Pio Franchi dei Cavalieri cites a total of 27 codices relating to the martyrial acts of Saint Fructuosus, these are located in various cities ie, The Vatican (4), Brussels (2), Montpelier (3), Paris (14), London (1), Munich (2) and Treves (1).⁴⁴ These copies transmitted the essential nucleus of the text with some transmission mistakes and interpolations. These codices have a wide chronology dating from the 7th and 8th centuries upto the 14th century. Modern historical and hagiographical sciences have researched textual criticism of all the manuscripts in order to identify errors in transmission and to propose a text the most faithful possible to the original. These show that the most complete study we possess is that of Pio Franchi dei Cavalieri.⁴⁵

The importance of the *Passio Fructuosi* is determined by the fact that it is the first documented history of the «*Conventus Tarracensis*». At the same time they are the oldest martyrial acts of the Iberian peninsula and as such place the tarragonian martyrs as the oldest documented saints in the Spanish church. The acts bring forth the vitality of the church in the city of Tarraco in the middle of the 3rd century AD, over which fell the storm of persecution.

The *Passio Fructuosi* tell us that on Sunday 16th January 259 AD during the rule of Valerian and Gallienus the governor of the province of Tarracenses, Aemilian ordered the detention of the martyrs and summoned them to his presence. The precise chronology which hagiography provides is magnificent. The period of government by the emperors, plus the consulates of Aemilian and Bassus and the fact that the 16th was a Sunday, are facts of great value.

Through the text it is impossible to recognize the place to which they were taken. It is known that in martyrial processes just the provincial governors possessed the *ius gladii* and therefore only they could pronounce a death sentence. As the tarragonian martyrs lived in Tarraco, capital of the province, they had to appear before the governors court. In the case of christians who did not live in the seat of the governor, the town authorities had to take minutes, prepare a dossier and forward these to the

44 P.Franchi dei Cavalieri, Note Agiografiche, Studi e Testi VIII, Ciudad del Vaticano 1935,pp 128 -199 edited as «Las Actas de San Fructuoso de Tarragona» Boletín Arqueológico, Tarragona: Real Sociedad Arqueologica de Tarragona, 65-68 (1959) pp.5-70.

45 Ibid., 5-70.

governor, often together with the accused. The authorities could also wait for the governors arrival during his visit whilst in the province. As in other trials they could be summoned several times between proceedings and final sentence. For this reason Aemilian sent them to prison without seeing them. This could have been strategy by the governor himself in order to force the Christians to rethink and abjure. This behaviour is found in other martyrial acts.

We do not know where the prison in Tarraco was situated. There the martyrs were visited and aided by the christian community, an example of the particular connotations of the persecution of Valerian and Gallienus. Whilst in prison Fructuosus baptised a catechumen called Rogantium. We do not know if this person shared the prison with the martyrs or was simply a member of the group *sfraternitas* who during a visit to the prison received baptism.

After six days in prison, on Friday January the 21st the martyrs were summoned again by Aemilian this time to be judged. It is not possible to know if the place they had been summoned to the first time was the same place as that of judgement. The governor could celebrate the trial *«in secretario»*, in his private office or *«pro tribunali»*, by public hearing. Their are no proofs to relate this place to the architectural structures of the Provincial Forum of the *«Concilium Provinciae»* on the towns acropolis. However Prudentius who knew well the contents of the acts says in his poetic work *«Peristephanon»* that the three martyrs were taken to «ad forum: accitus quia praesidis repente / iussu uenerat ad forum sacerdos/leuitis comitibus duobus» («summoned by order of the governor, the bishop and his two deacons appeared before the court»).⁴⁶ This valuable topographical data could come from the primitive contents of the Acts or from oral tradition It is possible that this could not only be a reference to the court but to a large square were the court was located.

After a quick and inflexible trial, the bishop and his deacons were condemned to die, burnt to death in the towns amphitheatre the same day after reasserting their faith as christians before Aemilian. The acts describe perfectly the atmosphere and the protocol of the trial which occurred during this type of process.

On the way to the amphitheatre the bishop and his deacons were supported with the affection of the christian community and also by some of the pagans. It becomes clear from the document that the bishop carried out acts of a charitable nature to all the society, not just limited to the church. We should remember that at this time Europe was in crisis due to political instability, natural catastrophes and the plague. Tarraco being an important

46 PRUDENTIUS, Peristephanon, V, 13-15.

port and centre of a great imperial province could not escape these circumstances.

The acts mention the amphitheatre four times. It is converted into the most significant space of the martyrial acts. It is the scene of «*damnatio ad vivicomburium*» (death by fire) which to the martyrs was martyrial salvation, the «*corona domini*», to which they are summoned. Shoeless and in contact with the ground Fructuosus goes into the arena of the amphitheatre through a small gate in the podium «*in fore amphitheatre*» giving himself up in jubilation, sure as with all martyrs that in the moment of martyrdom they will feel the presence of Christ. In the words of Tertullian, «*Christus in martyre est*».

Fructuosus before death showed signs of extraordinary fortitude, he maintained the time of the station «*station*», which did not finish until three in the afternoon, refusing to drink a mixture prepared to help him overcome the time of martyrdom. I pray for the universal church from East to West «*In mente me habere necesse est ecclesiam catholicam ab oriente usque ad occidente*»⁴⁷ and I console the «*fraternitas*» with the promise that they will never again lack a pastor. The martyrdom took place at the fourth hour, that is between 10 and 11 in the morning. We have already stated that the amphitheatre is the sure topographical reference which the document provides, and which remains silent with regard to the place where the remains of the martyrs were buried. The acts record that the christian community of Tarraco charged themselves with the burial of the martyrs. As was the case of Ciprian of Carthage who died in the same persecution. The christian community carried his remains by torchlight at night, triumphantly and with great devotion to the cemetery of the procurator Macrobius Candidianus.

Archaeological investigations have proved that the location of burial of the martyrs of Tarraco «*depositio*» is in the cementerical area of the Francoli, the Palaeochristian Necropolis dating from the end of the 4th century and the beginning of the 5th century, a place of cultural and martyrial worship for the christian community of Tarragona as a consequence of the phenomenon of «*tumulatio ad martyres o sanctos*».

Finally the acts narrate a series of supernatural happenings, the «*soluta magnalia Dei*» and they explain that the three saints following their death, crowned and dressed with the dignity of martyrs in Christ, appeared to the christian community and to their executioners.

With the martyrdom of Bishop Fructuosus and his deacons Augurius and Eulogius was decapitated but not destroyed the church as happened with other communities throughout the Empire. With the restructured church a new bishop was

designated from the presbyters or other members of the community. Just one example, we can record the episodes that followed the persecution in Carthage and the death of Ciprian, on the death of saint Ciprian no successor was named and it was not until later that the martyr Flavian, named Lucian as bishop of Carthage.

The years that followed this turbulent period were marked by the edict of Gallienus which did away with the previous anti-christian legislation. The christian communities were now able to live in peace for some forty years despite the problems both economic and social which existed. We have not record of the christians of Tarraco during the Gallianic and post Gallianic periods of time.

Fifty five years following the martyrdom of bishop Fructuosus the church of Tarraco was taking part in the principal actions which guided and regulated the material and spiritual life of the churches of the west. In 314 the town's bishop whose name we do not know took part in the council of Arles through two representatives; the priest Provaci and the deacon Castor.

During ancient times the worship of the saints, Fructuosus, Augurius and Eulogius extended through Baetica, Tarragonensis, near Gaul and Africa. At the beginning of the 8th century with the arrival of the arab-berber armies in the peninsula and the occupation of Tarraco, bishop Prosperous left the town by sea, taking with him, the church treasures, the liturgical books of the Metropolitan church and the relics of the martyrs.⁴⁸ It can be deduced from historical evidence that they found a safe refuge in Italian Liguria placing in safe custody the sacred relics of our church awaiting a time when they could be safely returned. However it did not happen that way and the Metropolitan See of Tarragona remained immersed in a lethargy that was to last for four centuries.

Christianity had to wait until the beginning of the 12th century for the re-establishment of the Metropolitan See of Tarragona. Pope Urban II in the form of a bull «*Inter primas Hispaniarum*» to the bishop of Vic, Berenguer Sunifred de Lluçà in 1091 stated that «Tarragona was designated as one of the first towns of Spain, as demonstrated by the writings of the gentiles and the Christians». Thus making clear reference to the history of early Christianity in which the acts of martyrdom of Saint Fructuosus are a constant reminder. In the same Papal bull he

instructs the bishop in the use of the pallium for certain liturgical celebrations paying special attention to the solemnity of Saint Fructuosus, thus begins the recuperation of the worship of the martyrs. Certainly in all historical periods following the medieval restoration in Tarragona have never been found lacking areas dedicated to the worship of Saint Fructuosus and the memory of the saints has been well represented in the liturgical life of the church.

The worship of Saint Fructuosus is well documented during the medieval period in communities of the ancient province of Tarragonensis, in Meridional France, in Corsica and in the Italian Liguria. His festivals are sited in the martyrologies and worship extends throughout Spain, France, Italy, Uruguay and Cuba.

Andreu Muñoz Melgar
Archbishopric of Tarragona

NINE RELIEFS.

ANTONIO OTEIZA AND NEUS SEGRIÀ

They make reference to the martyrdom of Saint Fructuosus and his two deacons Eulogius and Augurius.

I was asked about the possibility of producing in ceramic certain historical events related in the acts of their martyrdom.

It is emotional reading of such realistic evangelical events having in mind the historical truth of the text.

Written by a witness of those hours of the three martyrs.

I felt that I should make the effort so as to be able to add some image to written history.

The visual image which is represented in the relief, fixes more strongly in our mind that which we have come to know through writings..

It corresponds to mens visual condition, something which we are unable to forget when transmitting a message.

Christianity from its early days has used iconography as a book for the evangelical message.

Today the church should create a form of religious art to support the message by the word.

At the same time it should not be repetitive of other times.

Her responsibility is to move with the times, we in our proper time should be with an actual iconography to which todays Christianity should realise and correspond with.

An art, which to be considered a dignified art form must be born of the present, ours.

This is the condition so that our religious presence can be in dialogue with actual culture, so that our presence can be understood and accepted.

The reliefs which we present are born from this search, and from my part with a certain expressionism.

Possibly expressionism will be the esthetic manner to bring us nearer to the religious.

The religious has its origins in a major interior and it is from here that one has to bring out the living to the surface, to the eye of man, and this effort of the artist is what we call expressionism.

A the same time the same condition of the religious individual is in that manifestation which makes the interior life, which is expressed to the rest as his better internal being.

Example in the line of fidelity will be the person who offers themselves to martyrdom, and their in the pain, in the self offering, the body suffers really forming expression, and art at that moment should reflect this hour, identifying totally at this giving of life, and it could not be recorded with truth without at the same time being expressive.

The martyr at the time of sacrifice becomes a unique figure he is monumentalised in the middle of the rest, what they see, doing nothing, and who remain in their own centre.

Maybe it is because of this that the protagonist in the relief, is easily distinguished as everything converges on him.

It is hurtful to discover that the church in Spain does not realise in an actual art both religious and sacred. That does not really convince itself of the urgency of an actual religious image, for without this its own proper evangelical message is discovered out of its proper time.

These nine images will perhaps serve to help our imagination, to help fix the related writings in our minds.

The reliefs were made in the workshop of the ceramist Neus Segrià in Reus, there they were left so that she could later enamel them, to her my sincere thanks.

Antonio Oteiza

Work: Martyrdom of Saint Fructuosus
Sculptor: Antonio Oteiza
Ceramist: Neus Segrià.

Finding myself with a relief in crude clay, naked of colour, the work of a great artist as is Antonio Oteiza, to have to bake and enamel this, founded in me a great respect. With a clumsy hand I could have destroyed this.

TECHNICAL FILE
Firing - Firstly at 1050 centigrade
- Secondly I used alkaline enamel and plumbico to play with the texture of brilliance and matt.

48 J.SERRA, San Prospero de Tarragona y sus Discípulos refugiados en Italia en el año 711, Tarragona 1943, pp. 37-43. J.M. RECASENS «A propósito de l'ocupació aràbia de Tarragona i l'emigració de Sant prosper a Itàlia» en boletín Arqueológico, Tarragona : Real Sociedad Arqueológica Tarragonense, 113-120 (1972) pp 209-214: D.PUNCUH, *Il camino Della Chiesa genovese: dalle origini al nostri giorni*, Arcidiocesi di Genova 1999, p117.

For colouring shadows iron oxide and manganese bioxide.
Temperature for fireing 1100 centigrade.
Temperature was maintained for 30 minutes.

Neus Segrià

PASSIO OF SAINT MARTYRS FRUCTUOSUS, BISHOP, AUGURIUS AND EULOGIUS DEACONS, IMMOLATED IN TARRAGONA ON THE 21ST OF JANUARY UNDER THE EMPIRE OF VALERIANUS AND GALLIENUS

1. During the consulate of Aemilianus and Bassus, on Sunday, the 16th of January, Fructuosus, bishop, Augurius and Eulogius, deacons, were arrested. Being Fructuosus retired to his room their came into his house the soldiers of the pretorium and the officers of the pretorium Aurelius, Festucius, Aelius, Pollentius, Donatus and Maximus. He heard footsteps, got up and welcome them, still in sandals.

Soldiers said:

— Come with us, the governor summons you and your deacons.

Fructuosus replied:

— I will but let me put my shoes on.

Soldiers replied:

— Put them on, if you want to.

When they arrived they were immediately imprisoned. Fructuosus, however, confident and happy, in the Lord's sanctity he was destined to, prayed without weakening. The Brothers did not leave him alone giving him food and begging him to keep them in his thoughts.

2. The day after, he baptized our brother named Rogatianum. They were there for 6 days until taken out, on Friday the 21st of January, to declared. The governor Aemilianus said:

— Show Fructuosus in, show Augurius in, show Eulogius in.

The soldiers answered:

— Here they are!

Governor Aemilianus said to Fructuosus:

— Do you know what the emperors ordered?

Fructuosus answered:

— This I ignore since I am a Christian.

Governor Aemilianus said:

— They ordered you to adore our Gods.

Fructuosus affirmed:

— I adore the only Lord, creator of earth, heaven and the sea, and everything that exists.

Aemilianus insisted:

— Don't you know there exist gods?

Fructuosus said:

— I ignore.

Aemilianus threatened:

— You will know later.

Fructuosus looked at God and began to pray in silence.

The governor Aemilianus exclaimed:

— These are the ones you pay attention to, these are the feared ones, these are the ones adored, instead of worshiping and adoring the emperors' statues!

Governor Aemilianus said to Augurius:

— Ignore Fructuosus words.

Augurius said :

— I adore the Almighty.

The governor spoke to Eulogius:

— Maybe you adore Fructuosus?

Eulogius explained:

— I don't adore Fructuosus but I do adore the same God he adores!

Governor Aemilianus spoke to Fructuosus:

— Are you a bishop?

Fructuosus said:

— I am!

Aemilianus sentenced:

— You were!

And ordered burn't alive.

3. While Fructuosus and his deacons were taken to the amphitheatre, people started to feel sorry for Bishop Fructuosus because they loved him so much, not only his brothers but also the gentiles. Fructuosus became the perfect bishop's image described by the Holy Ghost according to the blessed apostle Paul, chosen chalice, doctor of nations. Because of this, the soldiers, conscious

of the great glory he was going to achieve, were happy for him instead of sad. As some of the brothers offered him a cooked mixture, he replied:

— It's not time, yet- he said- to finish the celebration fast.

This would happen between ten and eleven in the morning. By Wednesday, he had accomplished the solemnity of the feast, and, in spite of imprisonment, he was, happy and steady, longing for the celebration, in heaven which the Lord had created for the ones who loved him, with the martyrs and prophets. On Friday in the amphitheatre, his lector Augustalus, diligently, approached him, and, crying, implored him to let him take his shoes off. The blessed martyr, confident and exultant because of the certainty of Lords promise, responded this way:

— Leave it brother, I will do it myself.

Once barefooted, a soldier a brother of ours, called Felix, approached him, shook his hand and implored him to remember him. With words understandable to everyone who surrounded him, he answered:

— In my thoughts, I must keep the Catholic Church, from the West to the East.

4. Standing still at the entrance of the amphitheatre, about to accede to salvation more than to a suffering, in the presence of the soldiers mentioned before, Fructuosus, in a way that they and our brothers could hear him, and inspired by the Holy Ghost, who spoke through his mouth, said:

— Never again will you lack a clergyman nor will fail you the predilection and renewed promise of Lord, neither now nor later. This, you see now, is just a passing weakness.

After having comforted the brothers, they achieved salvation, worthy and even happy in their martyrdom, as a promised fruit in the Holy Scripture. They became similar to Hananiah, Azariah and Misahel, since The Trinity also shone on them when, still in the earthly fire the Father appeared before them, the Son comforted them and the Holy Spirit wrapped them with flames. The ropes which tied his hands were burnt through. Fructuosus, used to divine praise, exultant, on his knees, confident of

his resurrection, prayed to God with the same victorious gesture of our crucified Lord.

5. Later, the Lord's usual wonders did not lack: heaven opened and Babylon and Migdonius, brothers of ours, in governor Aemilianus service, told his daughter, their earthly lady, how Fructuosus and his deacons, with aureoles, were lifted up to the sky, while they still remained tied to the stakes. But Aemilianus, although invited to see the vision, was not worthy enough to see them, they were saying to him:

— Come and see how the ones who you have condemned today are restored in heaven and in their hopes.

6. The brothers, lost without his guidance, felt distressed, not because they were sorry for Fructuosus but because they missed him. All of them, however, conscious of their faith, hurried, at night to the amphitheatre with wine in order to extinguish the still smoking bodies. After this, each one tried to get the largest quantity of ashes. Even now, the wonders of Our Saviour and Lord did not lack, in order to confirm the faith of the believers and set an example to the weak. It was what the martyr Fructuosus had taught in life, of God's mercy, as a promise in the Lord and Saviour, was now confirmed in his recent passion and faith in the resurrection of flesh. So now, after his sacrifice, he appeared before his brothers and ordered that each of them should restore without delay what, with love they, had taken from the ashes.

7. Fructuosus and his deacons appeared to Aemilianus, who had condemned them, in their tunics of promise, upbraiding and reproaching him, saying that in vain had he buried the ones who, finally, he would have to recognize as winners.

Oh blessed martyrs, proved as gold in the furnace, covered with the breadspale of faith and helmet of hope, wearing the diadem and the unfading crown, having trampled on the head of the Evil One! Oh blessed martyrs, who deserve a glorioues place in Heaven, on Christ's right, glorifying God, the Almighty, and Jesus Christ, his Son, and the Holy Spirit!

Amen.e

Antonio Oteiza neix a Donostia el 26 de juny de 1926, essent el germà petit del gran escultor Jorge Oteiza. El 1945 entra als caputxins de Bilbao, marcant Sant Francesc d'Asís la seva vida i obra artística.

Com a misioner a Llatinoamèrica inicia la seva activitat artística com a mitjà d'evangelització. Fruit dels seus viatges pels grans rius americans, escriu diferents llibres i denuncia les injustícies dels pobles indígenes d'Amèrica.

Pels anys 60 enriqueix la seva formació artística i realitza les seves primeres escultures a Espanya, consolidant-se com un dels representants més valorosos de l'escultura religiosa actual per la seva forta càrrega expressionista. Son les seves paraules:

"El compromiso que tiene el arte religioso es cumplir amb l'antic concepte de expressar l'invisible, pel visible, i aquí no hi caben SÍMBOLS, que són com a cartells literaris, fora dels dits de l'artista."

L'any 1969 va col·laborar amb el seu germà Jorge en la creació de l'Apostolat de la Basílica de Aranzazu, el millor preludi escultòric que Espanya va aportar previ al debat litúrgic del Concili Vaticà II.

Realitza en ceràmica moltes sèries sobre grans personatges, murals i escultures de gran format. La seva àmplia obra religiosa a Espanya i Iberoamèrica es un referent del art sacre que el segle XX aportat a l'Església. La Fundació Antonio Oteiza a la ciutat d'Azkoitia recull una àmplia mostra de la seva obra.

Els seus relleus sobre la "Passio Fructuosi" tramet la primitiva vivència evangèlica del martiri. Els pigments metàl·lics i les textures mates o brillants que la ceramista Neus Segrià ha treballat, realitzen l'expressivitat del modelat d'Oteiza.

El projecte de situar aquets relleus en el frontal de l'altar de la capella de Sant Fructuós de la catedral de Tarragona, té l'encaix que a tota obra d'Art Litúrgic se li ha de demanar i completa la litúrgia i el sentit catequètic de l'Ara.

Antonio Oteiza nace en Donostia el 26 de junio de 1926, siendo el hermano menor del gran escultor Jorge Oteiza. En 1945 entra en los capuchinos de Bilbao, marcando San Francisco de Asís su vida y su obra artística.

Como misionero en Latinoamérica inicia su actividad artística como medio de evangelización. Fruto de sus viajes por los grandes ríos americanos, escribe diferentes libros y denuncia las injusticias de los pueblos indígenas de América.

En los años 60 enriquece su formación artística y realiza sus primeras esculturas en España, consolidándose como uno de los representantes más valorados en la escultura religiosa actual por su fuerte carga expresionista. Son sus palabras:

"El compromiso que tiene el arte religioso es cumplir con el antiguo concepto de expresar la invisible, por lo visible, y aquí no caben SÍMBOLOS, que son a manera de carteles literarios, fuera de los dedos del artista."

En el año 1969 colaboró con su hermano Jorge en la creación del Apostolado de la Basílica de Aranzazu, el mejor preludio escultórico que España aportó previo al debate litúrgico del Concilio Vaticano II.

Realiza en cerámica muchas series sobre grandes personajes, murales y esculturas de gran formato. Su extensa obra religiosa en España e Iberoamérica es un referente del arte sacro que el siglo XX ha aportado a la Iglesia. La Fundación Antonio Oteiza en la ciudad de Azkoitia recoge una amplia muestra de su obra.

Su serie de relieves sobre la "Passio Fructuosi" transmite la primitiva vivencia evangélica del martirio. Los pigmentos metálicos y las texturas mates o brillantes que la cerámica Neus Segrià ha trabajado, realzan la expresividad del modelado de Oteiza.

El proyecto de situar estos relieves en el frontal del altar de la capilla de San Fructuoso de la catedral de Tarragona, tiene el encaje que a toda obra de Arte Litúrgico se le debe pedir y completa la liturgia y sentido catequético del Ara.

Relles: Antonio Oteiza
Esmalt i cuita: Neus Segrià
Fotografies: Quim Vendrell
Coordinació: Joan Figuerola

Edita: Associació Cultural Sant Fructuós

Producció editorial: Arola Editors
D.L.T.: 72/09

CRÈDITS:

Arquebisbat de Tarragona
Capítol Catedralici
Mn. Francesc Gallart
Mn. Creu Sanz
Lluís Palacín
Eloi Mor
John López
Míriam Ramon
Lourdes Viñuales
Sara Mauri
Joan Gavaldá
Jordi Romera
Marc Figuerola
Roser Galcerán, RECOP
Jaume Castelló, MARBRES CASTELLO
Alfred i Félix Arola, AROLA EDITORS

ANY JUBILAR

SANT FRUCTUÓS DE TARRAGONA

21 DE GENER DE 2008 - 21 DE GENER DE 2009